

15 ווונג בית היין

פרשת לך, תשפ"ב

דע לך, שבחרת את הבחירה המעולה ביותר

ילד אחד קיבל מהמחנך שלו בקבוק יין קטן עם תמונתו ועליו הכיתוב 'יין המצטיינים' הוריו מספרים כי מאותה שבת הוא מתעקש למלא את הבקבוק הזה ביין בכל פעם מחדש, כדי שמחנכו יחזוג האבא לגביע הקידוש

17 עמוד ///

תאוריית החלונות השבורים

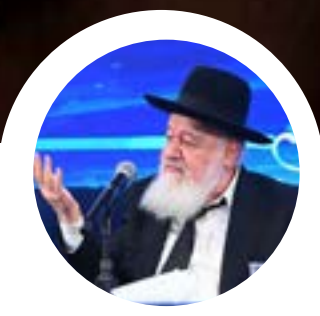
הרכב בשכונה היוקרתית נראה היה בדוק כמו הרכב בברונקס. הוא היה שבור, מכוסה ומפורק באופן מוחלט. ילדים לבני עור קפצו על גגו וריסקו אותו, בדיוק כמו הילדים השחורים

14 עמוד ///

הגאון רבי מתתיהו גרוסמן שליט"א, ראש ישיבת נדבורנה לצעירים, מעניק מניסיונו שלל עצות

7 עמוד ///

אין לתאר את הפחד והרעדה שאחזו בבחורי הישיבה כשהמשיגים פנה אליהם, ובאותו רגע גם אני לא הייתי יוצא מהכלל...

2 עמוד ///

**המשגיח הגאון
רבי יחזקאל
לוינשטיין
זצ"ל הסתובב
בבית המדרש
ולפתע עצר
ופנה לעברי. אין
לתאר את הפחד
והרעדה שאחזו
בבחורי הישיבה
כשהמשגיח פנה
אליהם, ובאותו
רגע גם אני
לא הייתי יוצא
מהכלל...**

**אוצרות חינוכיים מהגאון
רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א
ראש ישיבת מאור התלמוד**

אני רוצה להתמקד בדוגמא שממחישה שגם בדור הנוכחי אפשר לעלות ולהתעלות כמו בעבר;

בשנה האחרונה, לאחר התקופה הראשונה שהישיבות נאלצו לסגור את שעריהן בעקבות מגיפת הקורונה, היה מצב שנתנו לבחורים לחזור לישיבה לקפסולות סגורות, והבחורים היו צריכים להתחייב שלא לצאת מהקפסולות במשך שבעה שבועות. ושמעתי מבחורים שהיו באותן קבוצות, שהם קיבלו בתקופה זו מושגים אחרים. הם טעמו את טעמה של ההתעלות בתורה שהייתה בדורות הקודמים, והתחיל להבין את הסיפורים שהם שומעים על עולם הישיבות בדור הקודם, שבחורי הישיבה לא היו יוצאים מפתח הישיבה במשך תקופות ארוכות.

ואכן, אני יכול להעיד שבחורים רבים השתנו בתקופה זו לברי היכר!

כשאני למדתי בישיבת פוניבז', היה פשוט וברור לכל הבחורים שלא יוצאים באלול מהישיבה. אף שלא היתה בישיבה מסגרת של משטר, הדבר היה ברור לכולם. לדאבוננו גם הענין הזה השתנה מאוד בדור האחרון, ואצלנו בישיבה לקח זמן רב עד שהצלחנו להחדיר לבחורים שלא עורכים חתונות ב'אלול'.

לפני כמה שנים התארס בחור בישיבה, ואביו הגיע וביקש לקבוע את החתונה לחודש אלול, וטען שהוא עובד קשה לפרנסתו לאורך כל הקיץ, ואין לו ברירה אחרת אלא לערוך את החתונה בחודש אלול. הקשבנו לטענתו של האבא, והשבנו לו שישאל את פיו של רשכבה"ג מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, ואנחנו ננהג כפי הוראתו.

ואכן, נכנסו ושטחו את השאלה בפני מרן זצ"ל, והוא השיב: להתחתן באלול? למה לא. אין בזה איסור הלכתי. אבל שבחורים יבואו לחתונה? אי אפשר. זה יהרוס להם את ה'אלול'!

כמוכן שכאשר העברנו את התשובה לאבי החתן, נמצאה לפתע האפשרות לקיים את החתונה בתאריך אחר...

אגב, כמעט מידי שנה פונים הורים ומבקשים לערוך חתונות בחודש אלול, ואני חוזר ומספר להם את המעשה שהיה עם מרן זצ"ל, ומסביר בנועם שזוהי הנהגת הישיבה.

אבל אני חייב להדגיש בענין זה, וגם באופן כללי בעניינים הנוגעים להנהלת הישיבה, שצריך להסביר לבחורים - וכן להורים - את המדיניות וההנהגות של הישיבה בצורה ידידותית. כאשר הבחורים שומעים ומבינים את ההסברים, ובפרט אם היה 'נוטל עצה מן הזקנים', אזי הם לא מרגישים שהישיבה פועלת נגדם חלילה, ואין להם ויכוח עם הישיבה.

כאשר ישיבה נוהגת עם תלמידיה באופן הזה, אני סבור שהבחורים יכולים להתחבר לישיבה בקשר של קיימא, והישיבה בונה להם את כל המבט על החיים.

כאן חופרים לעומק!

בענין הזה צריך לזכור, שבישיבה חופרים ויוצקים את היסודות שעליהם עתידה להיבנות כל אישיותם של התלמידים. במגרש שניצב עליו היום בנין ישיבת 'מאור התלמוד', היה לפני כן בנין ישן. אך כשהרסו את הבנין הישן כדי לבנות את הבנין לישיבה, אמרו המהנדסים שהיסודות הישנים אינם מספיקים, וצריך לחפור יסודות חדשים, עמוקים יותר. מי שעבר באותה תקופה ליד אתר הבניה, היה עלול לטעות ולחשוב שחופרים כאן לעומק ולא בונים לגובה. אבל האמת היא, שככל שרוצים לבנות בנין יותר גבוה ויציב, צריך לחפור תחילה יסודות עמוקים יותר.

והדברים אמורים גם ביחס לבנין אישיות האדם בשנותיו בישיבה; ככל שהוא יחפור יסודות יותר עמוקים, הוא ייצא מהישיבה עם אישיות גבוהה ויציבה. כמוכן שגם אחר כך העבודה נמשכת, אבל היסודות האיתנים כבר הונחו בישיבה.

מרן זצ"ל אמר לי פעם: כל ילד צריך לשחק!

שאלתי אותו, שהלא בסיפורים על דורות העבר תמיד שומעים שהילדים היו לומדים כל היום?

הסביר לי מרן זצ"ל: הילדים משחקים תמיד, אבל פעם גם הלימוד היה חלק מהמשחק, כי כל האווירה מסביב היתה ספוגה בתורה.

ואני סבור, שזהו האתגר האמיתי בימינו: לייצר אווירה של תורה, שתייצר בקרב הדור הצעיר תשוקה להתעלות ולגדול בתורה.

אספר לכם; בתקופה קודמת בעבר, ששלטה במדינה ממשלת שמד שביקשה להטיל גזרות על הציבור החרדי, ואף כיהנו שם חלק מראשי השלטון דהיום, הייתי אצל רשכבה"ג מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, והוא אמר לי משפט נוקב: אילו היה לנו בדור אדם אחד שמוכן למסור את נפשו עבור כבוד שמים, היו מתבטלות מאיתנו כל הגזרות!

ידעתי שמרן זצ"ל אינו אוהב את מטבע הלשון 'למסור נפש', והרהבתי עוז ושאלתי: מה הפירוש למסור נפש?

השיבני מרן זצ"ל: פשוטו כמשמעו. כפי שהיה אצל החשמונאים שהיו מוכנים להיהרג עבור כבוד השי"ת ותורתו!

שבתי והעזתי פני, ושאלתי: האם די באחד? הלא יש אדם אחד כזה! וכוונתי היתה לרמוז למסירתו המופלאה של מרן זצ"ל עבור כבוד שמים.

אך מרן זצ"ל סירב לקבל את דברי, והשיב ואמר: אין אף אחד, ואף אביא לך ראיה על כך.

הוא ביקש שיביאו לו ממשכתא כתובות ויפתחו בדף ע"ז, שם מובא בגמרא המעשה הידוע על רבי יהושע בן לוי, שעלה לעולם העליון ואלהיו הנביא הלך לפניו והכריז: 'פנו מקום לבר ליואי', וכאשר הם הגיעו למחיצתו של רבי שמעון בן יוחאי - ולא יהי דבר זה קל בעיניך, שהרי בדברי חז"ל מובא שאף בעולם הזה בשעת קבורתו, היה קשה מאד להכניסו למחיצתו של רשב"י - שאל רבי שמעון בן יוחאי את רבי יהושע בן לוי האם הוא אותו 'בר ליואי' שאליו הנביא הכריז עליו. השיב רבי יהושע בן לוי: הן. שאל רבי שמעון בן יוחאי:

בענין הזה צריך לזכור, שבישיבה חופרים ויוצקים את היסודות שעליהם עתידה להיבנות כל אישיותם של התלמידים

לחנך את בחורי הישיבות לעמל התורה בלבד, ולא לדבר איתם על מסירות נפש מול הממשלה.

לאחר הרהור קצר, ראש הישיבה שליט"א מבקש להוסיף

שמעתי פעם ממו"ר מרן הגראמ"מ שך זצ"ל, שכל מחשבתם של אנשי השמאל מיום קום המדינה היא אך ורק לעקור תורה מישראל, ואילו היה הדבר ביכולתם הם היו סוגרים את כל בתי הכנסת ומקומות התורה! והעובדה שאינם עושים כן, הוסיף ואמר מרן זצ"ל, אינה מחמת שאינם חפצים בכך, אלא מפני שהם אינם יכולים.

מרן הרב שך זצ"ל ביקש להטביע בדברים אלו מסר יסודי, והוא ששמירת תורת האמונה בכלל ישראל אינה מושפעת כלל ממוזימותיהם של עוקרי הדת, אלא תלויה אך ורק במסירות נפשם של העוסקים בתורה בשלמות, אשר לימודם משפיע על הדור כולו ומגן ומציל מפני מוזימות עוקרי הדת.

לפני שרוצים לחזק דבר מה, קודם כל צריך להבין את מה אנחנו רוצים לחזק.

לשם משל, כל בחור ישיבה יודע שצריך ללמוד תורה, ולכן אפשר בקלות לפנות אליו ולעורר על ענין זה ולחזק בקרבו את ההבנה בדבר חשיבות הלימוד.

אבל הבעיה בנוגע ללימוד המוסר היא, שהרבה פעמים אנשים אינם יודעים מה זה 'מוסר'. בחור או אברך מגיע לסדר מוסר, פותח ספר מוסר ומעיין בו עד שמסתיים ה'סדר'. במקרה הטוב, הוא למד כמה מאמרי חז"ל והתחזק קצת, ובמקרה הפחות טוב, הוא סתם ניגן בשפתיו... אבל שניהם אינם מבינים מה רוצים מהם! מי שלא יודע מה זה מוסר, מהו התוכן של הדבר ומה זה אמור לתרום לחייו, אין מה לחזק אצלו כלל.

מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה נוהג להזכיר את הפסוק 'חכמה ומוסר אוילים בזו', והיה מסביר שפסוק זה מדבר על שתי תכונות: חכמה ומוסר, אשר מי שאינו מכיר בשניהן נקרא 'אויל', משום שתכונות אלו משלימות זו את זו: תכונת ה'חכמה' עניינה השכל וההבנה, אבל מלבד השכל מצויים בלב האדם גם רגשות, וה'מוסר' מהותו ותפקידו לנעול ולשעבד את הרגשות למאסר החכמה והשכל.

אמחיש את הענין בדוגמא שנוגעת לאברכים לאחר הקמת ביתם; כל אדם מבין היטב שתגובות של כעס בתוך הבית הן דבר מגונה ושליילי. וכשמסבירים לו את זה, הוא מבין ומשתכנע מיד. אבל אחר כך, כשהוא חוזר הביתה וקורה משהו שמקפיץ אותו - ההתפרצות מתחילה עוד לפני שהוא

האם נראתה הקשת בימך? אמר רבי יהושע בן לוי: הן. והגמרא מסבירה שם, שאמנם הקשת לא נראתה בימיו, אבל רבי יהושע בן לוי לא רצה להחזיק טובה לעצמו שהטעם שלא נראתה הקשת הוא בזכותו.

אמר לו רבי שמעון בן יוחאי: אם כן, אם אכן נראתה הקשת בימך, 'אי אתה בר ליואי' - ההכרזה על בר ליואי לא התייחסה אליך, ואינך ראוי לכרוז כזה, מפני שמראה הקשת בענן הוא אות הברית שכרת הקב"ה עם נח לאות שבני האדם הרשיעו דרכם והועלם אמור להיחרב, וכאשר יש בעולם צדיק גמור - אות הקשת אינו נראה.

למד מרן הגרא"ל זצ"ל ממעשה זה: 'מבואר בגמרא, שאם יש בעולם צדיק גמור, אין אפשרות שהעולם יתדרדר למצב שיש בו אנשים שעושים מעשים שמביאים לחורבנו, ואם יש כאלו - הוסיף הגרא"ל וכפל לשונו ברגשת לב - ימח שמם וזכרם, ימח שמם וזכרם, שבאים לעקור כבוד שמים, זה וסימן שאין בעולם אף יחיד שמוכן למסור את נפשו עבור השי"ת!'

הוספתי ושאלתי את מרן זצ"ל, האם נכון הדבר שלומדי התורה בדורנו, שרבו בו כל כך הקשיים והמפריעים, מעלתם גדולה לעומת דורות אחרים שלא היו בהם קשיים כל כך? והשיבני מרן זצ"ל, שאמנם נכון הדבר, אבל עדיין לא השיגה מעלתם את מעלתו של צדיק גמור שכל מציאותו ומציאות חייו היא לכבוד השי"ת, והוא נכון להקריב את חייו בכל עת למען כבוד השי"ת.

משסיים מרן זצ"ל את דבריו, שאלתי האם ראוי לדבר עם תלמידי הישיבה על עניינים גבוהים אלו, ומרן זצ"ל השיב בשלילה, והסביר שבחור צריך להתחנך ללמוד וללמוד וללמוד וללמוד בשקידה ובהתמדה, ורק לאחר מכן יוכל להמשיך ולהתעלות ולהשיג מדרגות גבוהות יותר.

וזכרני, שלאורך כל תקופת כהונתה של הממשלה הרעה דאז, הקדיש מרן זצ"ל את כל כולו לתפילות ותחנונים לפני השי"ת למען הכלל, ומרוב דאגתו לעתיד כלל ישראל לא עצם עיניו בלילות, והיה שופך ליבו כמיום יומם ולילה לפני הקב"ה שיחוס וירחם על עמו.

על כל פנים, מדברי מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל למדתי, ש צ ר ך

אותו בחור נאמן ומצוין התעקש; 'אני מדייק במילים', הוא חזר ואמר, 'הרב שך אמר לי 'תלמד בכיף', והוסיף והסביר: אני מדבר איך בשפה כזאת כדי שתוכל להבין את מה שאני מדבר.

מספיק לחשוב... החכמה אינה שולטת על הלב שלו. הוא אינו מצליח לאסור את ליבו במאכל השכל!

אני אומר תמיד לחתנים, שבשנה הראשונה יש להם מצות עשה של 'ושמח את אשתו'. מצוה דאורייתא! ואם הם אומרים מילה שלא משמחת את האשה חלילה, יש בזה ביטול עשה דאורייתא שצריך לעשות עליו תשובה, כמו אדם שנמנע מאכילת מצה בליל הסדר...

ויתר על כן, לפעמים יש בזה עניינים שבין אדם לחבירו שאין יום הכיפורים מכפר עליהם. אני שואל את החתן: אתה מוכן לעבור עבירה שיום הכיפורים אינו מכפר עליה? לא! אז מה עליך לעשות? התשובה פשוטה: לשתוק שנה שלמה, גם כשקורים דברים שמקפיצים אותך.

אנחנו לא תובעים מכל חתן שינהג באצילות ועדינות הנפש של הגאון רבי אריה לוי זצ"ל, אבל אנחנו מסבירים שגם התאפקות של עשר דקות או רבע שעה אחרי שמתרחש דבר מכעיס יכולה לעזור מאוד, וכך צריך לנהוג לאורך כל השנה הראשונה, וכבר כתב ה'חינוך' שאם אדם יעשה כך בשנה הראשונה, ממילא הוא יתרגל לנהוג באותו האופן גם בהמשך החיים.

אך כיצד יכול האדם לכבוש ולכלוא את רגשותיו באופן כזה? הרי הכעס מפעפע בתוכו ומאיים להתפרץ! התשובה היא, שהתנהגות כזאת אינה אפשרית בלי לימוד מוסר.

באותו רגע ראשון, שבו הכעס הכבוש מבקש לפרוץ ולכלות זעמו, חכמת המוסר מלמדת לאסור את כוחות הלב במאסר החכמה, ומאפשרת להשתלט על הכוחות העמוקים של הנפש!

זוהי כוונת הפסוק; 'חכמה ומוסר'. להשתלט על הכוחות הטבעיים, על ידי הכנעתם להדרכת החכמה. לעצור לרגע ולחשוב, ללמוד מוסר, ובאמצעות החכמה להשתלט על הלב.

אם נלמד את בחורי הישיבות להבין את העומק הטמון בתורת המוסר, והם יתרגלו כמה פעמים לפעול באופן שמנחה אותם החכמה המופלאה של המוסר, הם ירגישו בעצם את התענוג הגלום בשליטה על כוחות הלב, ויתחזקו מעצמם בלימוד המוסר.

'תלמד בכיף'...

פעם אמר מו"ר מרן הגראמ"מ שך זצ"ל לבן משפחתי; משפט לא אופייני. 'תלמד בכיף', הוא אמר לו.

כשאותו בן משפחה סיפר לי על הדברים, התקשיתי להאמין שמרן זצ"ל התבטא באופן הזה, ושאלתי

אותו: אתה בטוח שזה הנוסח שהרב שך אמר לך? אבל אותו בחור נאמן ומצוין התעקש; 'אני מדייק במילים', הוא חזר ואמר, 'הרב שך אמר לי 'תלמד בכיף', והוסיף והסביר: אני מדבר איך בשפה כזאת כדי שתוכל להבין את מה שאני מדבר. אבל כמוכן שאחרי שתתחבר לטעם המתוק של הלימוד תוכל להשיג דרגות גבוהות יותר'.

ה'חובות הלבבות' הוא 'ראשון'!

אני רוצה להוסיף בענין לימוד המוסר עובדה אישית שנחקקה בזיכרוני. בימי לימודי בישיבת פוניבז', הגעתי באחד הימים ל'סדר מוסר', לקחתי ספר 'חובות הלבבות', והתיישבתי במקומי. המשגיח הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל הסתובב בירכתי בית המדרש כמנהגו בקודש בכל יום בתחילת סדר מוסר, ולפתע עצר לצדי ופנה לעברי.

אין לתאר את הפחד והרעדה שאחזו בבחורי הישיבה כשהמשגיח פנה אליהם, ובאותו רגע גם אני לא הייתי יוצא מהכלל...

פנה אלי המשגיח, ושאל: מה אתה לומד?

השבת: 'חובות הלבבות'.

אמר לי המשגיח: דע לך, שצריך ללמוד את ספר 'חובות הלבבות' באותו האופן שלומדים רבי עקיבא איגר!

המשגיח המשיך בדרכו, ועשה סיבוב נוסף בבית המדרש, ולפתע חזר ובא לעברי, ואמר לי: לא לומדים את 'חובות הלבבות' כמו רבי עקיבא איגר. 'חובות הלבבות' הוא 'ראשון', וצריך ללמוד אותו כמו שלומדים 'ראשונים'!

בחור 'פתוח' או 'סגור'?

כאשר ניגשים ללימוד מוסר, צריך לדעת, שקודם צריך שיהיה 'וידעת היום' ורק אחר כך 'השבות אל לבבך כי ד' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת'. קודם צריך לראות את השמים ואת הכוכבים ולהתפעל מהם, בחינת 'וידעת', ואחרי כן צריך להבין ש'ה' הוא האלוקים', הוא ברא את העולם, וזה מחייב אותנו לשמור את מצוותיו.

אבל קודם צריך לדעת, ומי שאינו רואה מאומה מעבר לאף שלו, מרגיש שסגור אותו...

שואלים הרבה על בחורים הוא בחור 'פתוח' או 'סגור'? אבל אני אומר לבחורים, שהעבודה של כל התורה היא להיות 'פתוח'; מי שחי בעולם סגור

המועד, עלול להיגרם להם צער!

לתשובה הזאת חיכה רבי אייזיק. הוא פנה לבחור והסביר: כך היית צריך לומר מההתחלה. מדאר'ף זיין א'מענטש, אני רוצה להיות בן אדם ולעמוד בדיבורי ולהגיע בזמן!

כך נראו דרכי החינוך המוסרי של גאון המוסר רבי אייזיק שר עם תלמידיו.

"קרום וי א'קוטש'רה"

גם מו"ר מרן הגראמ"מ שך זצ"ל עמד רבות על חשיבות לימוד המוסר, והיה מתנך ומדריך אותנו על כל צעד ושעל, שעל מנת שהתורה תשפיע על האדם ותגדלו, הוא חייב לקבוע עיתים וזמנים ללימוד המוסר. לאורך השנים שמענו מפיו דברים רבים בענין זה. פעם הוא התבטא ואמר: 'תקראו לזה איך שאתם רוצים; אתם יכולים לקרוא לזה מוסר, התבוננות או חשבון הנפש, אבל תדעו - אם האדם אינו קובע לעצמו זמנים מיוחדים לעורר את עצמו ללכת בדרך הישר - הרי שבלי שום ספק הוא יסטה מדרך האמת ויטעה בכל הליכותיו, ויכשל גם בהנהגת הציבור!'

בפעם אחרת אמר מו"ר מרן זצ"ל, שאדם שאין לו קביעות בעסק המוסר, אפילו אם הוא שקוע בלימוד התורה, הוא יכול להיות קרום וי א'קוטש'רה (עקום כמו חוט הברזל הפתלתל שמשמש לפתיחת סתימות)...

זאת הדרך שהונו כל ראשי הישיבה שזכינו לקבל מהם תורה; לימוד המוסר לא היה תחום ששייך למשגיח בלבד, אלא גם ראשי הישיבה דיברו רבות על חשיבות המוסר. עובדה בענין זה זכורה לי, שאחד מתלמידי הישיבה, מקרובי משפחתי, עמד לפני חתונתו, וביקשתי ללוות את מו"ר מרן רבי דוד פוברסקי זצ"ל למקום החתונה, שהיה מרוחק מהישיבה.

יום לפני החתונה ניגש אלי רבי דוד, ואמר לי 'מאחר שאתה קרוב של החתן, אני צריך לבקש ממך טובה!'

מהי הטובה? רבי דוד חישב ומצא, כי לפי השעה שנקבעה לעריכת החופה, הוא יספיק לחזור לישיבה לאחר החופה רק לתפילת ערבית. ולא יספיק להגיע לסדר מוסר שנוערך לפניו. אך היה זה בלתי אפשרי מבחינת רבי דוד להתפלל ערבית בלי ללמוד סדר מוסר לפני כן, וגם להגיע באמצע סדר מוסר אי אפשר, שהרי כניסתו עלולה להפריע לבחורים השקועים בלימוד המוסר! ולכן שאל רבי דוד אם אועיל לבקש מקרובי משפחתי שיקדימו מעט את שעת החופה, על מנת שהוא יוכל להספיק לחזור לישיבה לתחילת סדר מוסר...

(קטעים נבחרים מתוך יתד נאמן סוכות תשפ"ב)

ומצומצם ולא יודע איפה הוא נמצא, הוא 'סגור', ואילו אני מצפה מהבחורים שיהיו 'פתוחים', שיראו את העולם ויכירו את מעשי ה'. ומי שהשכל שלו פתוח והראש שלו פתוח, העולם שלו גדול והתורה שלו גדולה.

להתחתן 'כי כולם מתחתנים'...

הענין הזה של השילוב בין 'חכמה' ו'מוסר' היה נר לרגליהם של גדולי ישראל, אשר עמלו להנחיל גם לתלמידיהם את ההבנה בדבר מעלתו של השכל, והחשיבות המרובה שבהשלטתו על הלב והרגש.

אחי הגאון רבי שמחה שליט"א, למד תקופה מסוימת בישיבת סלבודקה, וזכה להתקשר מאוד לראש הישיבה הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל. וסיפר לי אחי שליט"א, שפעם הגיע בחור מישיבה אחרת וביקש להצטרף ל'ועד' שמסר רבי אייזיק לבחורים מאורסים שעמדו לפני נישואיהם.

שאל רבי אייזיק את הבחור: מדוע אתה מתחתן?

השיב הבחור בפליאה: מה פירוש 'למה?!' כולם מתחתנים!...

כעבור כמה ימים מסר רבי אייזיק שר שיחה בישיבה, ואמר: הקב"ה חנן אותנו בדעת להבין ולהשכיל ולחשוב על מה שאנחנו עושים. אבל צריך להשתמש בדעת! ואם בחור אומר שהוא מתחתן בגלל שכולם מתחתנים, לאן הגענו?! כבר לא חושבים על כלום באופן עצמאי, ועושים את הכל אחרי כולם...

תאמר: אני רוצה להיות בן אדם!

מעשה מעניין נוסף, שממחיש את האופן שבו דקדק רבי אייזיק שר עם תלמידיו להנחות את כל צעדיהם בדרכי המוסר, שמעתי מאחרי רבי שמחה שליט"א, שבמהלך מלחמת תש"ח הגיע בחור מהישיבה לרבי אייזיק, והודיע שהוא צריך לנסוע לביתו בירושלים לקראת חתונתו שעתידה להיערך בעוד חודש וחצי.

שאל רבי אייזיק בפליאה: מדוע אתה צריך לנסוע כבר כעת, אם החתונה מתוכננת להתקיים רק בעוד חודש וחצי?

הסביר הבחור, שכעת בזמן ההפוגה בקרבות נפתח חלון הזדמנויות מסוים לעקוף את המצור שהטיל הלגיון הירדני ולהגיע לעיר ירושלים הנצורה, והוא חושש שאם לא ייסע עכשיו יחמיץ את ההזדמנות ויאחר את המועד שנקבע לחתונה.

שאל רבי אייזיק: מדוע הדבר כל כך חשוב לך, מה יקרה אם תאחר את המועד?

השיב הבחור: הרי קבעו זמן לחתונה!...

אך רבי אייזיק סירב לקבל את דבריו, וחזר ושאל: האם אם לא תוכל להגיע לחתונה מפאת שיבושי המלחמה, אתה תהיה 'אנוס', ולא יוכלו לבוא אליך בתביעה על שאיחרת את מועד החתונה!

נענה הבחור ואמר: הן אמנם שאהיה אנוס, אבל הלא הבטחתי לכלה ולבני משפחתה שאגיע לחתונה בזמן, ואם אאחר את

שמעתי מכ"ק
מרן אדמ"ר
מנדבורנה
שליט"א,
שהוא הלך
לבקר את
מרן הגראי"ל
שטיינמן
זצוק"ל לפני
חג הסוכות
האחרון
בחיו, מרן
הגראי"ל היה
חלש מאוד,
והרבי רצה
לצאת מהרב
שטיינמן
עם הדרכה
כלשהי

עם תחילתו של זמן החורף, הגאון רבי מתתיהו גרוסמן שליט"א, ראש ישיבת נדבורנה לצעירים, מעניק מניסיונו של עצות כיצד להגביר את שקידתם של הצעירים

//// אליעזר (לייזר) רוט

זמן החורף כבר כאן, והוא עתיד להישאר עמנו במשך שישה חודשים תמימים. ימי החנוכה והפורים הבעל"ט, אומנם צפויים לשבור מעט את השגרה, אבל כל ישיבה שואפת ששברית השגרה תהיה מינימלית, ושהסדרים בישיבה יימשכו כרגיל עד כמה שהדבר ניתן.

ניצבת בפנינו השאלה שבה מתחבט כל מלמד וכל מגיד שיעור בימים אלו: איך נוכל לצלוח את האתגר הזה בצורה הטובה ביותר? איך נוכל לגרום לתלמידים שירצו ללמוד וישמרו על רעננות והתעניינות בנלמד למרות הזמן הארוך והממושך?

פנינו לראש ישיבת נדבורנה לצעירים, הגאון רבי מתתיהו גרוסמן שליט"א, שנעתר לבקשתנו מפאת הכרת הטוב העמוקה שהוא חש לארגון 'דרשו', במסגרתו נבחן על הש"ס וחלקים נרחבים מהשו"ע. הרב גרוסמן אכן פתח לנו את אוצרו הטוב, והמטיר עלינו שפע של עצות כיצד אפשר לעבור את זמן החורף בצורה הטובה ביותר, ובסייעתא דשמיא הבאנו כאן חלק מהדברים ששמענו מפיו:

במסגרת תפקידי כאן בישיבת נדבורנה אני זוכה להיכנס אל הקודש פנימה אצל כ"ק מורן אדמו"ר מנדבורנה שליט"א תמידין כסדרן ולשמוע ממנו הרבה שיחות ועצות איך לרומם ולהרים התלמידים בישיבה שלנו העומדת תחת נשיאותו, ומשיחות אלו שאבתי הרבה מדבריו בעניין זה, כי זו דרכו של הרבי, שהוא משקיע הרבה מאוד כוחות ומחשבה בעניין זה של החדרת אהבה ומתיקות בתורה ובקיום המצוות בלב התלמידים כולם.

א. גישמאק בלימוד

מורי ורבי כ"ק מורן אדמו"ר שליט"א מבעלזא, אמר בדברי הספד על גאון ישראל ופוסק הדור מרנא הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל, אימרה משמו, והיא עוסקת בברכת התורה.

אנחנו מבקשים בכל בוקר בברכות התורה "והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפנינו". לכאורה זה נוסח מאוד משונה של ברכה, לא ראינו באף מצווה אחרת שאנחנו מבקשים מהקב"ה שימתיק אותה בפנינו. אנחנו נוטלים לולב כי צריך ליטול לולב, אנחנו מבקשים שזה יהיה לנו נחמד? מה פתאום! מי שזוכה להרגיש שמחה גדולה בקיום המצווה אשריו ואשרי חלקו, זאת בוודאי דרגה גדולה וחשובה מאוד, אבל זה לא חלק מהברכה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה לומר על הלולב.

כך גם לגבי נרות חנוכה, נטילת ידיים, התעטפות בציצית, הנחת תפילין הדלקת נר של שבת, בשום מצווה אנחנו לא מבקשים שהיא תערב לנו ותהיה מתוקה בפנינו.

למה השתנתה ברכת התורה מכל המצוות האחרות?

אלא, אומר מרן ה'שבט הלוי', שלימוד תורה זאת מצווה שחייבים לקיים אותה בכל היום ובכל הלילה. בכל רגע נתון. מי שהתורה לא מתוקה עבורו, לא יכול ללמוד בכל

**איך נוכל לצלוח את האתגר הזה
בצורה הטובה ביותר? איך נוכל
לגרום לתלמידים שירצו ללמוד
וישמרו על רעננות והתעניינות
בנלמד למרות הזמן הארוך
והממושך?**

אם אנחנו רוצים לאהוב את הלימוד, אם אנחנו רוצים שהתלמידים שלנו או הילדים שלנו יאהבו ללמוד, הדבר הראשון זה ללמד אותם ללמוד בצורה מסודרת.

3. אגרא דצערא

מספרים שפעם כשהתאספו החסידים בבית מדרשו של כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל לקראת ראש השנה והימים הקדושים של חודש תשרי, היתה קבוצה של חסידים שהגיעו מאחת העיירות המרוחקות, וחברי הקבוצה היו מאוד שמחים ועלזים.

שאלו אותם, לשמחה מה זו עושה? אנחנו עכשיו ערב ראש השנה ואתם מסתובבים ככה מחויכים ומאושרים...

השיבו החסידים שהדרך שהם עברו עכשיו היתה קשה ומפרכת במיוחד. העגלה שלהם נתקעה בבוקר, עד שהם הצליחו להיחלץ, הם נרטבו בגשם, נפל עליהם עץ ובקושי ניצלו, שוטרים עצרו אותם והם כמעט הסתבכו עם החוק ועוד כל מיני עניינים שהקשו עליהם, ממש הרגישו שהנסיעה כולה היא כמו מקשה אחת של קשיים ואתגרים, אבל ב"ה הם הצליחו להתגבר על הכל ולהגיע אל הרבי לראש השנה.

הרי כתוב בספרים הקדושים, הסבירו החסידים, שכשאתם יבוא לפני בית הדין של מעלה וישקלו את המצוות שלו אל מול החטאים שעשה חלילה, לא ישקלו רק את המצוות, אלא גם את כל הקושי שהיה, כל מאמץ, כל צער שהצטער בדרך לקיום המצווה, כל זה יילקח בחשבון, ואם כן, אחרי כזאת דרך ארוכה ומפרכת, הרי הם מגיעים עם מטען עצום של מצוות ששוקלות בלי סוף, ועל כך הם שמחים ומאושרים.

הרבי ה'אמרי אמת' עבר בקרבת מקום וראה את ההתקלות. הוא שאל על מה מדברים שם והשיבו לו שהם שמחים בגלל שהיו צריכים להתאמץ על קיום המצווה וכו'. השיב הרבי בחריפות יתירה: הכל טוב ויפה, אבל צריך לדעת שגם את העבירות שהאדם עושה, שוקלים לו בבית הדין של מעלה עם כל המאמץ וההרגשות שהרגיש והפסיעות שפסע כדי לחטוא חלילה וחס, ולכן הרעיון הזה גם מאוד מחייב ומרתיע.

עד כאן הסיפור ועכשיו לעניין שלנו. בחור שנכנס לסדר לימוד צריך לדעת בידעה ברורה, שכל מאמץ שהוא מתאמץ לא הולך לשווא. זה לא "סתם התאמצתי ולא הבנתי כלום", חס וחלילה! כל מאמץ, כל

רגע. זה בלתי אפשרי! אי אפשר לצפות מבנאדם שיעשה דבר שהוא לא אוהב באופן יזום ואקטיבי במשך היממה כולה.

אבל מי שהתורה חביבה עליו, רצויה בעיניו ומתוקה בפיו, הוא יכול ללמוד גם 100 שנה בלי הפסקה. הוא נהנה מכל רגע. כשחייבים לעצור כדי לאכול ולקיים את הגוף אז עוצרים, אבל חוץ מהפסקות הכרחיות הוא בהחלט יכול ללמוד ללא הפוגה.

הרבי מבעלזא השלים את הדברים ואמר שנאים הם למי שאמרם, כי אכן מרן הרב ואזנר זצ"ל היה דבוק בתורה בכל לבו והיה הוגה בה בכל עת מצוא בהתמדה נפלאה ובערבות יוצאת דופן שהרגיש בלימוד התורה.

לעניינינו, אם אנחנו רוצים שהבחורים ילמדו שישה חודשים בחשק ובהתלהבות שי רק דרך אחת ויחידה להגיע למטרה הזאת: לגרום לבחורים שיצליחו להרגיש את הגישמאק העצום שיש בלימוד, שהם ירגישו את טעמה המתוק של התורה הקדושה, ואם יזכו להגיע להרגשה הזאת, מובטח לנו שהם ילמדו בהתלהבות ובשמחה במהלך כל החורף וגם בקיץ שלאחריו.

2. ללמוד עם סדר

כמובן שכל אחד ישמח מאוד אם התלמידים שלו יאהבו ללמוד, כל הורה משתוקק לכך שהילדים שלו ירגישו טעם מתוק בלימוד התורה. זה נשמע כמו תוכנית מאוד טובה להחזיר בהם את הטעם המתוק של הלימוד, אבל השאלה היא איך עושים את זה, איך אפשר לגרום להם לאהוב משהו שכרגע הם לא אוהבים אותו?

אני לא מתיימר לתת תשובה מלאה לשאלה הזאת כי היא עמוקה מני ים וארוכה מארץ מדה. לכל אחד יש את הטבע שלו, את סגנון החשיבה שלו, ולא כל מה שסייע להחדרת מתיקות בלבו של תלמיד זה, ישיג הישגים דומים גם אצל תלמיד אחר.

ובכל זאת יש משהו כללי, שיכול לסייע לכולם או לפחות לרוב הבחורים: החזון איש כותב באחת מאגרותיו, שטבע האדם הוא לאהוב ולחבב את הסדר. אדם שרואה מקום מסודר, מרגיש נעים במקום הזה.

מנגד, כשנכנסים למקום מבלגן שהסדר ממנו והלאה, ישנה תחושה מסוימת של אי נעימות. אנשים תמיד אוהבים להיכנס לחנות שבה הכל מסודר, גם אם המחירים שם קצת יותר יקרים. זה לא עניין של נוחות, גם אם בחנות המבולגנת אתה מוצא כל דבר בלי להתאמץ, עצם זה שהמדפים לא מסודרים, עושה לאדם לא נעים להיכנס לשם, בלי שירגיש בכלל.

לכן, אם אנחנו רוצים לאהוב את הלימוד, אם אנחנו רוצים שהתלמידים שלנו או הילדים שלנו יאהבו ללמוד, הדבר הראשון זה ללמד אותם ללמוד בצורה מסודרת.

מה למדתי היום? כמה התקדמתי? כמה נשאר לי עוד ללמוד כדי להגיע ליעד האחרון שקבעתי לעצמי. מה אני אמור ללמוד מחר...

גם בלימוד עצמו צריך שיהיה סדר, לא סתם "הגמרא שואלת והגמרא עונה", אלא שקלא וטריא מסודר, המושנה אומרת כך וכך, ועל זה שואלת הגמרא שאלה כזאת שמתורצת בתשובה מאוד מעניינת, הבעיה שהתשובה מייצרת שאלה חדשה ובעקבותיה חייבים להסביר פשט חדש על השאלה הראשונה ששאלנו על המשנה. זאת לא סתם תשובה של הגמרא. זה פשט חדש על השאלה הראשונה אחרי שדחינו את התשובה הראשונה, וכן על זה הדרך. מי שילמד כך בצורה מסודרת, יגלה פתאום שהתורה ערבה בפיו ויותר נעים לו ללמוד תורה.

ענה לו הרב שטיינמן תשובה קצרה ונוקבת. ארבע הילים ששווה לחזור עליהן אינספור פעמים: "ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו". זהו!

5. לפני ה' אלוקיכם!

שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר
מנדבורנה שליט"א, שהוא
הלך פעם לבקר את מרן
הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל
לפני חג הסוכות האחרון
בחיי, חודשים ספורים לפני
הסתלקותו לשמי רום.

מרן הגרא"ל היה חלש
מאוד, בקושי הוציא הגה
מהפה, הרבי מספר
שהוא רצה לצאת מהרב
שטיינמן עם הדרכה

כלשהי, הוא רצה לקבל ממנו משהו ולכן שאל אותו שאלה מעניינת.

הרי התורה אומרת על חג הסוכות 'ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת
ימים', וחז"ל מסבירים שהכוונה לנטילת לולב במקדש כל שבעה שהיא
מדאורייתא. הניחא בזמן שבית המקדש היה קיים שמחו עם הלולב,
אבל בזמן הזה שמדאורייתא אין לנו לולב כל שבעה, איך נוכל לשמוח
שבעה ימים? במה נשמח???

ענה לו הרב שטיינמן תשובה קצרה ונוקבת. ארבע מילים ששווה לחזור
עליהן אינספור פעמים: "ברוך אלוהינו שבראנו לכבודו".

זהו!

הידיעה הזאת שהקב"ה ברא אותנו לכבודו, היא מספיקה כדי שנשמח
שמחה עצומה שבעה ימים וגם כל ימות השנה. עם זה אפשר לשמוח
תמיד, גם בזמן שבית המקדש קיים וגם בזמן שלצערנו הוא נותר
בחורבנו.

כעין זה כותב הגר"ח קויפמאן זצ"ל, שהוא ראה פעם את הדף שהגר"י
לוינשטיין זצ"ל כתב במוצאי יום כיפור, עם קבלות טובות לשנה החדשה.
הוא כותב שם "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים", במה ישמח
האדם? התשובה כתובה בפסוק עצמו: 'ושמחתם - לפני ה' אלוהיכם.
אנחנו צריכים לשמוח מעצם הזכות שיש לנו לעמוד לפני ה' אלוהינו,
להתפלל לפני ולקיים את מצוותיו. רבי חזק'ל כותב שם שהוא מקבל
על עצמו להקפיד לעיין ולחשוב על הקשר שבין עם ישראל והקב"ה
לפחות פעם אחת בשבוע בתפילת 'אהבה רבה', כדי לשמוח לפני ה'
אלוקיכם. לגר"י לוינשטיין הספיקה התבוננות כזאת פעם בשבוע כדי
לשמוח כל השבוע כולו...

ולעניין שלשמו התנסו: אנחנו צריכים לטפח בלבנו של כל בחור שמחה
ותחושת גאווה וחשיבות שהוא זכה להיות בחור ישיבה. אתה נסיך!
בן מלך! אתה נזר הבריאה! תפארת האומה! אין אדם חשוב בעולם
יותר מבחור ישיבה! כשאתה יושב על יד הגמרא, כשאתה הוגה בפך
ובשפתך את מילות התורה הקדושה, אתה נמצא במדרגה שאין כל
מלאך ושרף יכולים להגיע אליה.

בחור שירגיש את ההרגשה הזאת, שיתחבר להבנה הזאת, שיחיה
עם האמת הזאת, בחור כזה יכול לשרוד הרבה יותר משישה חודשים
רצופים בישיבה. בחור כזה, כשיעבור זמן החורף הוא יסתכל אחורה
ויפלוט קריאה של צער על כך שהזמן הזה חלף מהר מדי והוא לא
הספיק לחזור על הגמרא מספיק פעמים...

קושי, אם היה לך חם,
השכר גדול יותר. אם
לא הצלחת להתרכז
והתאמצת בכל זאת,
השכר גדול שבעתיים,
אם היה רעש מסביב, או
השמש סינוורה אותך
והקשתה עליך ללמוד
ובכל זאת למדת, אתה
מרוויח מיליונים. כל
מאמץ שווה מיליונים!

יש כאן גם תפקיד
למוחנכים, לר"מים,
לראשי הישיבות,
אתם צריכים להחדיד

בלב התלמידים את ההרגשה הזאת. לא רק לספר להם שיש דבר כזה
שנקרא "לפום צערא אגרא", צריך להכניס את זה לעצמות שלהם,
זה צריך להיות ברור כשמש לכל בחור שכל מאמץ הכי קטן שהוא
עושה מזכה אותו באוצרות אין סוף! כשבחור חי עם ההרגשה הזאת,
כל האתגרים הופכים קטנים יותר, הכל שווה, הכל משתלם מבחינתו,
העיקר שיוכה ללמוד עוד כמה מילים של תורה.

4. לשון של חשיבות

הגאון רבי חיים קויפמאן זצ"ל, ראש ישיבת גייטסהד, סיפר שהוא
שמע מפי הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, שפעם הוא בא למרן הגר"ח
קנייבסקי להבחיל"ח עם שאלה מעניינת. הגמרא בסנהדרין ק"ח, מדברת
על החיות שבאו אל התיבה שבעה שבעה איש ואשתו. הגמרא שואלת
מה זה איש ואשתו, וכי יש זוגות לבעלי חיים? אלא עונה הגמרא שמאחר
והחיות שבאו אל התיבה היו פרושים מהחטאים שחטאו שאר החיות,
ממילא מכונים כך 'איש ואשתו'.

שאל הגר"י גלינסקי, מה בעצם התשובה של הגמרא? הרי הם נשאר
חיות, למה איש ואשתו? שמע רבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א את
השאלה, פתח את ספר 'הערוך', והראה לגר"י גלינסקי זצ"ל שבערך
'אשה' מובאת הגמרא בסנהדרין ומוסבר שם שמאחר והחיות הללו
שנכנסו אל התיבה נהגו קודם לכן אחרת מכל שאר החיות והעופות
שהיו באותו דור, הם לא חטאו למרות שכל השאר כן חטאו, ממילא
התורה הזכירה בהם לשון אישות, כדי לחלוק להם כבוד.

כשמע הרב גלינסקי את הדברים, מיד אמר על אתר: אם בהמה
שמתנהגת שלא כמו כולם אלא פורשת מהחטא ומתנהגת בצורה
ראויה יותר, היא מקבלת חשיבות כזאת עד שהתורה משתמשת כלפיה
בלשון אישות, בני אדם שדרגתם גבוהה הרבה יותר, והניסיון שלהם
גדול יותר, כמה שווה אדם שפורש מהעולם ולא נוהג 'כמו כולם', אלא
משתדל להיות טוב יותר למרות שכל הסביבה שלו לא עושה זאת וגם
לא מעודדת את זה, על אחת כמה וכמה שיש להחשיב אותו עד אין קץ.

בחור צריך ללכת עם ההרגשה הזאת, צריך להטמיע אותה בלב שלו.
אני לא כמו כולם, אני יותר שואף להיות יותר טוב. גם אם מסביב כבר
אווירה של סוף זמן, גם אם מחוץ לישיבה יש אנשים שאין עליהם עול
תורה וירא"ש, זה לא קשור אלי. אני עושה רצון ה', אני יש לי חשיבות,
עלי אפשר להשתמש בלשון אישות!

שלום עליכם
חברי היקר,
אמנם איני
מכירך עדיין,
אבל דע לך,
שבחרת את
הבחירה
המעולה
ביותר
כשנכנסת
ללמוד
בישיבה זו.

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א
על הנפלאות של הארת הפנים

והמשמעות של "המלכת את חברך" היא, שלא די בכך שנוהג בחברו כבוד אלא צריך 'להמליך' אותו עליו, לשמוע בעצותיו ולהימלך עמו בכל דבר ודבר.

נכנס

להתפלל בבית

המדרש של וז"נין, בעוד אמו

עולה לעזרת הנשים ונעמדת עלייך המחיצה

כדי לעקוב אחר בנה היקר והתנהגותו.

והנה ממקום עמדה היא מבחינה באברך שניגש אל בנה ומדריך אותו בסדרי התפילה על כל צעד ושעל, ואף לוקח אותו לעמוד לצדו בשעת ההקפות, ובשעת ההקפה השישית, כשכל האבות מרכיבים את בניהם על כתפיהם, הוא מרכיב גם אותו על כתפיו כדי שייטיב לראות את המעמד, על-אף שהילד היה לבוש במלבוש שונה משאר ילדי אנ"ש תושבי השיכון.

בערוב היום, כשהסתיימו ההקפות, צעדו האם ובנה למקום אכסנייתם, והבן סיפר לאמו בהתרגשות ובהתפעלות על מאורעות היום המרומם שחוה בצל הקודש, ותיאר לפניו את התענוג הגדול ואת ההנאה העצומה שהיו מנת חלקו במשך כל שעות היום.

אמרה לו אמו: "דע לך ילדי היקר, שמלכתחילה לא תכננתי להתפלל בבית מדרש זה כלל, ורק מחמת רצונך עשיתי זאת, אבל כשראיתי בשעת ההקפות את האברך ניגש אליך ומרכיב אותך על כתפיו, בלי להתייחס למבטאים התמוהים שוודאי יופנו אליו עקב לבושך השונה, אמרתי בלבי: 'אם נמצאים בקהילה קדושה זו אברכים יקרים כאלו, שלבם רגיש לתחושותיו של ילד זה, והם מסכימים לותר על נוחיותם כדי לתת לו הרגשה טובה ומחממת, סימן שדרכה של היהדות החרדית היא הדרך המובחרת, והשקפתה היא השקפת התורה האמתית והיחידה. בעקבות כך החלטתי עתה בהחלטה נחושה, שאנו עוזבים את תל אביב ועוברים לגור כאן בעיר בני ברק, ואף אשלח אותך להתחנך במוסדות החינוך השייכים לקהילה קדושה זו, כי רצוני לראות אותך גדל ופורח בתוך כרם מפואר ויקר ערך זה!".

ואכן כך עשתה האם ועברה לגור בעירונו, כשהיא מעבירה את בנה לחינוך תורני חסידי. לשמחתה גדל הבן ושגשג בתורה וביראת שמים, עד שאחד מחשובי החסידים בחר בו לחתן לבתו, והם הקימו את ביתם על אדני התורה והיראה. כיום זוכה הוא לראות את בניו היקרים כשתלי זיתים סביב לשולחנו, כולם אהובים, כולם ברורים, ומתחנכים בדרך התורה והמסורה.

הנה לנו סיפור מיוחד המוכיח כיצד פעולה פשוטה של אברך אחד ופעולה פשוטה נוספת של אברך שני הצילו נפשות והכניסו לכרם עדת יראי ה' משפחה שלמה, ונתקיים בשני אברכים אלה "יש קונה עולמו בשעה אחת" פשוטו כמשמעו ללא שום גזומה. ומקנא אני בחלקם בגן עדן, שזכו בשימת לב של כמה דקות לבנות עולמות ולהציל דורות שלמים העתידים לעמוד מביתו המבורך של אברך יקר ערך זה.

ללמדנו כמה חשוב ונחוץ שיהיה כל יהודי ערני ומשים לב בתמידות לכל הנעשה סביבו, ובעת הצורך יפנה את תשומת לבו למי שנצרך להארת פנים, ימלא לו מבוקשו ויתייחס אליו בחיוך ובהארה מתוך כבוד הדדי לאיש יהודי מזרע אברהם, יצחק ויעקב, ואין שיעור וחקר לעוצם מעלת הפעולות הללו ולנשגבות חשיבותם לפני הקב"ה.

אחד מענפי חובת הזהירות בכבוד

הזולת הוא, שכל איש יהודי ישתדל תמיד לשים לב

ולראות האם יש בסביבתו אדם הנצרך להארת פנים או למילה טובה של עידוד. לכאורה זוהי פעולה פשוטה, אולם לעתים יש בה הצלת נפשות פשוטו כמשמעו.

יודע אני בידיעה ברורה מומעשיות מהימנות על יהודים פשוטים ששמו לב למתרחש סביבם, ובזכות ערנותם הצליחו בסיעתא דשמיא להציל עולמות שלמים.

אספר מעשה אחד, את פרטיו ופרטי פרטיו קיבלתי לאחרונה במכתב, כתוב בכתב יד בעל המעשה:

כותב המכתב נולד בעיר החילונית תל אביב, למשפחה שלא חינכה את צאצאיה על מבועי החסידות ואמונה בצדיקים, ואורח חייה היה רחוק מאוד ממסורת דרכה של היהדות החרדית.

שנה אחת החליטה אמו לחגוג את יום חג שמחת תורה בעירונו בני ברק, כדי להשתתף ולחוות את מעמדי ההקפות בצל מקהלות החסידים וראשי הישיבות. בליל החג הגיעו בני המשפחה לקרייתנו המעטירה, קרית וז"נין, בשעה שכ"ק מרן אדמו"ר הישועות משה ז"ע התחיל בעריכת השולחן הטהור אשר לפני ה' בהיכל בית המדרש הגדול.

הנער הגיע לכאן עם אמו, וראה את החסידים עומדים צפופים בחרדת קודש. הוא לא הבין את משמעות השעה הנעלה ואת הוד נשגבות קדושתה, ובכל זאת נכנס להציץ ולראות את הקולות ואת הברקים... הוא נעמד בפנית בית המדרש כשעיניו עוקבות בהשתאות ובדריכות אחר מהלך עריכת השולחן.

תוך כדי עמידתו בפניה ניגש אליו אברך מאברכי אנ"ש, הושיט לו ידו לשלום בחיוך ובהארת פנים, שאלו לשמו ולמוצאו, התעניין היכן הוא מתאכסן, ואף הסביר לו את משמעות המעמד הגדול, כשהוא מצייע לו לבוא ולעמוד לידו בכל עת עריכת השולחן.

למחרת, ביום החג התכוונה המשפחה להתפלל ולחגוג את ההקפות בבית מדרש אחר בעיר, אולם הנער ביקש מאמו שתרשה לו ללכת להתפלל בויוז"נין. האם הסכימה לבקשתו, והנער

הרי לנו לימוד מוסר נפלא עד כמה היה רבי חיים חרד ונוהר בכבוד הזולת, והשגיח לא רק שלא יתבזה בפועל אלא אף הוסיף והתחכם להמציא המצאות כדי שלא תסובב לאותו גאון חלישות הדעת בעקיפין.

העצה היא, שיחקוק בלבו שיעיקר הכל הוא לאהוב כל יהודי אשר מזרע ישראל הוא באהבת נפש ללא כחל ושרק. אהבה גדולה שאינה תלויה בדבר, אלא רק בגלל היותו יהודי.

כשישנן זאת כל אחד לעצמו, פתאום יבחין כי הוא מתחיל באמת ובתמים לאהוב כל אחד ואחד מחבריו באהבה גדולה ללא מצרים, ויהיה לו קל ונוח למצוא בהם את מעלותיהם הטובות, להאיר להם פנים, לעודד ולרומם אותם.

"המלכת את חברך בנחת רוח?"

כל אחד מאתנו מחויב לדעת מה גדול כוחה של הארת פנים לאיש ישראל, עד כי איתא במדרשים (הובא ב'ראשית חכמה' שער היראה פי"ב) וזה לשונו: "... שואלים אותו: כלום עסקת בתורה ובגמילות חסדים, והמלכת לקונך שחרית וערבית, והמלכת את חברך בנחת רוח?".

מבואר, ששאלה זו - "המלכת את חברך בנחת רוח?" - היא אחת השאלות הראשונות שנשאל כל אדם בשעה שעולה לפני בית דין של מעלה.

והמשמעות של "המלכת את חברך" היא, שלא די בכך שנוהג בחברו כבוד אלא צריך 'להמליך' אותו עליו, לשמוע בעצותיו ולהימלך עמו בכל דבר ודבר.

כמו כן, שומה עלינו להקדיש תשומת לב ומחשבה להוראת המשנה (אבות ב, י): "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך", ופירש רבנו יונה: "הלכות דרך ארץ שנו כאן, לחזר אחר כבוד חברו, ויחפוץ כי יכבדהו כאשר חפץ בכבוד עצמו, והוא מדרך המוסר".

והגם שדבר זה מהעבודות הקשות שבמקדש הוא, אבל לכל הפחות נראה להתחזק בעבודה פשוטה יותר: שלא לפגוע בזולתו, ולא לביישו בשום פנים ואופן.

לא אמנע עצמי מלספר סיפור פלא, שממנו נראה דוגמה חיה לקיום הוראת המשנה הזו:

דודי, הגאון הצדיק רבי חיים ברים זצ"ל, הגיע פעם לשאת דברים באירוע מסוים. כשעלה לדוכן הנואמים, ראוהו הנוכחים מוציא דף מחיקו ומניחו על הסטנדר, כאשר מדי כמה דקות הסתכל בדף שלפניו כאילו אומר את הדברים מן הכתב - דבר שלא היה רגיל לעשותו בדרך-כלל.

לאחר שיצא מהמעמד הבחין המלווה שהוא אווזו בידו חומש, ומסרב לתת לו להחזיק אותו במקומו, והיה הדבר לפלא בעיניו, שלא הורגל בכך.

כשהגיעו לביתו התעכב המלווה ושהה בחדרו דקות מספר, וכשיצא דודי מהחדר ולא הבחין בו - פתח המלווה את החומש לראות את הדף שהכין לעצמו.

מה מאוד התפלא לראות דף חלק לגמרי, ומרוב פליאה לא עצר כוח ושאל את הגאון: "מה לכם כי עשיתם עצמכם כמעין בדף חלק?". נדהם דודי לראות שהתגלו מעשיו, ומשום כך ניאות להסביר אותם: לפני שעלה לנאום ראה שהדרשן שקדם לו, שהיה ידוע כתלמיד חכם מופלג, אמר את דבריו מתוך הדף, לכן לא רצה לביישו ולהחליש את דעתו, ועשה עצמו כמי שאומר גם הוא את דבריו מתוך הכתב.

הרי לנו לימוד מוסר נפלא עד כמה היה רבי חיים חרד ונוהר בכבוד הזולת, והשגיח לא רק שלא יתבוזה בפועל אלא אף הוסיף והתחכם להמציא המצאות כדי שלא תסובב לאותו גאון חלישות הדעת בעקיפין.

(מתוך הספר 'כבודם של ישראל')

הארת פנים לכל אחד

דגש מיוחד יש לשים לב על הארת פנים לזולת. פעולה זו הינה מעיקרי מצוות אהבת ישראל ותועלתה רבה לאין ערוך, בפרט כאשר אפשר להוסיף לה מילה טובה או דברי חיזוק לזולת.

חז"ל הקדושים הגדירו את הארת הפנים כצדקה המובחרת ביותר, כמו שאמרו (בבא בתרא ט:): "כל הנותן פרוטה לפני מתברך בשש ברכות, והמפיסו בדברים מתברך ב"א ברכות". ועוד אמרו (כתובות קיא:): "טוב המלביין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב".

הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע נהג להקפיד לשאול בשלום כל אדם מדי בוקר, והתעניין אם כבר סעד סעודת שחרית. פעם אמרו מקורביו, כי אין זה לפי כבודו לשאול שאלה כזו, ומוטב שישאל אם כבר התפללו.

אמר להם: "הרי להתפלל במקומם איני יכול, אבל סעודה דשנה יכול אני לספק להם. אם ישיב לי אחד שלא סעד, אכניסנו לביתי ואערוך לפניו שולחן, ואולי אפילו אציל נפש ישראל מחרפת רעב".

פעמים רבות פעולה קטנה של הארת פנים לזולת הצילה דורות שלמים מרדת שחת והשיבה לב בנים לאביהם שבשמים.

אחד מגדולי ראשי הישיבות נפגש עם מורו ורבו שלימדו בשנות בחרותו ואמר לו: "ידע נא מר, שבזכות בחור אחד מבני הישיבה דאז זכיתי למה שזכיתי, והנני כיום מרביץ תורה לתלמידים".

והוא סיפר: "ביום בואי לישיבה בטרם הספקתי לקלוט מה קורה סביבי, ניגש אלי אחד מן הבחורים המבוגרים ואמר לי: 'שלום עליכם חברי היקר, אמנם איני מכירך עדיין, וגם איני יודע את שמך, אבל דע לך, שבחרת את הבחירה המעולה ביותר כשנכנסת ללמוד בישיבה זו. אין לך מושג איזה ראש ישיבה יש לנו, וכמה מעולים וטובים הם חברי הצוות כאן!', ואז הוסיף ואמר: 'אם חסר לך משהו, או שאינך מסתדר באיזה ענין, פנה אלי ואני אשתדל לעזור לך ככל האפשר'.

"בזכות אותו תלמיד", סיים ראש הישיבה, "התחלתי את ה'זמן' ברגל ימין, וברוך ה' שקדתי על תלמודי מתוך הנאה וסיפוק, עד שהביאני ה' למעמדי היום".

סביר להניח, כי אותו בחור פשוט לא ידע מה הוא עושה בדיבורים הפשוטים שלו כלל. מן הסתם הוא לא התכוון ליותר מאשר הארת פנים פשוטה לבחור נבוך המתבלבל מהווי הישיבה החדשה שלו... אבל דבריו הצליחו לעשות פירות כאלו, שעד עצם היום הזה יש בהם תועלת לעולם התורה!

כל אחד צריך לשים לב לכך. אין לך אדם מישראל שאינו זקוק לאוזן קשבת וללב מקשיב. הצורך הזה הוא נחלת הכלל ממש - ילדי תלמוד תורה עולי שנים, בחורי ישיבה קטנה והמתבגרים בישיבה גדולה, אברכי כולל צעירים או מבוגרים, או אנשים עמלי יום המתפרנסים מיגיע כפם. כולם, בלי יוצא מן הכלל, זקוקים למילה טובה ולאוזן קשבת, וכאשר אחד מחבריהם משכיל לספק להם זאת הרי בכוחו להפוך עולמות מקצה לקצה ולגרום תועלת רבה וגדולה, שלפעמים יכולה להיות לה השפעה על הדורות הבאים.

איך יצליח האדם להחזיק מעמד בעבודת הקודש הזו - להאיר פנים לרעהו בכל עת מצוא ולראות תמיד את הטוב שבזולתו?

תאוריית החלונות השבורים

**הרכב בשכונה
היוקרתית נראה
היה בדוק כמו הרכב
בברונקס. הוא היה
שבור, מכוסח ומפורק
באופן מוחלט. ילדים
לבני עור קפצו על
גגו וריסקו
אותו, בדיוק כמו
הילדים השחורים
מהברונקס...**

ראש ישיבת 'באר יצחק' במודיעין עילית, הרה"ג רבי חיים גולדברג, מספר כיצד עשה שימוש ב'תאוריית החלונות השבורים' המפורסמת בשדה החינוך הישיבתי.

אליעזר (לייזר) רוט

המעניין יותר:

זימברדו לקח מכונית דומה מאוד לזו הראשונה. מכונית מאותו הדגם, באותו הצבע, אותה שנת ייצור, ואפילו הריפוד של המושבים במכונית היה בצבע דומה. הוא הסיר את לוחית הרישוי שלה, ונסע איתה לאזור שונה לחלוטין: ברחוב פאלו אלטו שבמחוז סנטה קלרה בקליפורניה. בניגוד חד לרובע הברונקס בניו יורק, רחוב פאלו אלטו נחשב אז לאחד מאזורי היוקרה הבולטים בארה"ב. תושביו היו עשירים, והשכונה נחשבת למבוססת מאוד.

גם כאן החנה זימברדו את הרכב בצד הכביש, הרים את מכסה המנוע, והתמקם כמול, כדי לצפות בנעשה. אחרי מספר שעות התיישב זימברדו והשאיר את הרכב לבדו. הוא חזר אחרי יותר משבוע ומצא אותו באותו המצב בדיוק, עומד בשלמותו בצד הדרך, מכסה המנוע עדיין מורם, איש לא נגע ברכב, הצבע שלו אפילו לא נשרט.

ואז... זימברדו לקח פטיש קטן, עבר ליד הרכב ובלי אומר ודברים ניפץ שניים או שלושה חלונות. מיד לאחר מכן הוא התרחק ושב לעמדת התצפית שלו.

והנה, ראה זה פלא. לא עברו מספר שעות והרכב בשכונה היוקרתית נראה היה בדוק כמו הרכב בברונקס. הוא היה שבור, מכוסח ומפורק באופן מוחלט. ילדים לבני עור קפצו על גגו וריסקו אותו, בדיוק כמו הילדים השחורים מהברונקס...

זאת היתה רק ההתחלה. פיליפ זימברדו שב וביצע את אותו הניסוי בצורות שונות ובמקומות שונים, והתוצאה של כל הניסויים היתה זהה פחות או יותר: במקום שבו יש הרס קטן שאינו מתוקן ושניתן להסיק כי הדבר אינו מפריע לאיש, יבוא בעקבותיו הרס גדול יותר.

האירועים הללו הם היסוד המרכזי של 'תאוריית החלונות השבורים' הגורסת כי שכונה שבה מקפידים לתקן כל חלון שבור, כל ספסל רחוב שהתעקם, כל אבן שהתעקמה במדרכה, וכל תמרור שניתק ממקומו - בשכונה כזאת הסיכוי למעשי נדלילים אקראיים יהיה נמוך הרבה הרבה יותר.

כשנערים צעירים חסרי מעש וחסרי חינוך בלו לילה ברחוב שבו יש כמה וכמה חלונות שבורים זה מכבר, סביר מאוד להניח שהם ישרו עוד כמה חלונות, סתם, בשביל הכיף. למה? כי חוסר אכפתיות מזמין ונדלילים, אלימות ושאר מרעין בישין.

היה זה לפני למעלה מ-50 שנה. מכונית שידעה ימים יפים יותר, הוחנתה באחד הרחובות הצדדים של רובע ה'ברונקס' בניו יורק שהיה ידוע אז כשכונת פשע ששמה יצא ל'תהילה' בכל רחבי העולם. היו תקופות שבהן אדם שעורו לבן לא יכול היה להסתובב בשכונה בלי להסתכן בנפשו.

מכסה המנוע של הרכב הורם, לוחית הרישוי שלה הוסרה, והיא ננטשה כך, לכאורה באין בעלים המשגיחים עליה.

מה שצעירי השכונה לא ידעו זה שמישהו עומד בבניין השוכן ממוול, ומשקיף בעניין רב על המכונית.

עשר דקות בלבד חלפו, ואחת משמשות המכונית כבר נופצה. הצופה שעמד בבניין ממוול, רשם בפנקס את השעה ואת המאורע, עברו כמה דקות נוספות ואף אחת משמשות המכונית לא נותרה שלמה.

הצופה עזב את השטח והלך לביתו. למחרת הוא חזר באותה השעה, 24 שעות בדיוק אחרי שהחנה את הרכב באותו המקום: הדלתות פורקו מהמכונית, ההגה נתלש גם הוא, הריפוד נקרע ונעלם כלא היה, הספסלים הושמדו כמעט לחלוטין ועשרות ילדים חגגו מסביב למכונית ההרוסה, חלקם קופצים על גגה ומרסקים אותו בבטחה, חלקם מנסים לדרדר אותה על גבי הגלגלים המפונצ'רים שעוד נותרו מחוברים, באופן זמני בלבד.

המחזה כולו תועד בכתב, כולל התאריך המקום והשעה המדויקת.

התרגיל של זימברדו

מי שהחנה את המכונית וצפה בכל הנעשה, היה הפסיכולוג האמריקאי הנודע פיליפ זימברדו. הנערים שחורי העור שפירקו את המכונית לגורמים, לא ידעו שהם בעצם חלק מניסוי פסיכולוגי מעניין מאוד שעשה זימברדו.

אבל זה היה החלק הראשון של הניסוי. החלק השני הוא החלק

ואז... זימברדו לקח פטיש קטן, עבר ליד הרכב ובלי אומר ודברים ניפץ שניים או שלושה חלונות. מיד לאחר מכן הוא התרחק ושב לעמדת התצפית שלו.

תפלל אצלנו בבית המדרש. חפש לך מקום אחר להתפלל בו, ובפעם הבאה תתלבש כראוי, תסדר את בגדיך, את הכובע והחליפה, ותוכל להתפלל איתנו...".

"זה עבד כמו קסם! פתאום ראית שהאווירה נהיית רצינית, הדיבורים פסקו, קול התפילה הלך והתגבר. אנחנו בכלל לא דיברנו על רצינות, לא הערנו על הדיבורים בתפילה, לא התעסקנו עם זה שהבחורים יתפללו בקול רם. אנחנו עסקנו רק בנושא של הכובע והחליפה, אבל בצורה אובסיסיבית, בעקביות בלתי מתפשרת, יום אחר יום במשך מספר חודשים. בתוך שבועיים ראינו שיפור עצום, וכעבור חודש וחצי כבר לא יכולת לזהות בכלל שמדובר באותם בחורים.

"אחרי שהתפילה היתה כדבעי, כמובן שגם כל היום לאחר מכן נראה אחרת, הלימוד השתפר מאוד, הריתחא דאורייתא בבית המדרש הגיע לשיאים חדשים, והבחורים קיבלו מבט שונה לגמרי על כל שהותם בישיבה, וכל זה בגלל שהפקדנו על שני דברים קטנים וקלים לביצוע: לחבוש את הכובע בצורה תקינה וללבוש את החליפה כראוי...".

בפניה לאנשי חינוך אחרים, מדגיש ראש הישיבה הרב גולדברג, כי לפני שנוקטים בגישה הזאת, יש לברור בקפידה את המטרות שבהן הצוות החינוכי מעוניין לטפל בהן: "צריך לבדוק היטב אם זה באמת משהו שאתה מסוגל ליישם בצורה עקבית ובאפס סובלנות. זה חייב להיות דבר שהוא בר ביצוע, כי אם תצאו למהלך שלא תוכלו להתמיד בו, הוא לא צפוי להניב תועלת כלשהי.

החלונות השבורים

התאוריה המפורסמת הזאת, המכונה בשם 'תאוריית החלונות השבורים', נוסתה בהצלחה יחד עם מדיניות של 'אפס סובלנות', על ידי ראש העיר המיתולוגי של ניו יורק רוזי ג'וליאני, שבאחרונה זכה לעדנה מחדשת כשימש כעורך דינו של הנשיא טראמפ.

בתוך שנים אחדות ניקה ג'וליאני את ניו יורק מהפשע שירדה בשיעור של כ-85 אחוזים. השוטרים הפסיקו לחפש עבריינים כבדים, במקום זאת הם התעסקו עם פושעי הרוחב הקטנים, עם כתובות גרפיטי המכערות את המבנים, עם אנשים שניפצו בקבוקי זכוכית על הכביש או המדרכה, עם נערים שעקרו ספסלי רחוב סתם, לשם השעשוע, ועוד.

השיטה הוכיחה את עצמה ובתוך זמן קצר מאוד הפשיעה ירדה פלאים. למה? למה? כי היתה הרגשה של אכפתיות ברחוב. כל תושב הבין שהוא לא יכול לחולל נזקים או להתנהג בצורה לא חוקית, ולאף אחד לא יהיה אכפת.

פעיל 'אחינו' הוותיק וראש ישיבת 'באר יצחק' במוזדיעין עילית, הרה"ג רבי חיים גולדברג, מספר שהוא ניסה את התאוריה הזאת בכמה הזדמנויות בישיבות שונות בהן הרביץ תורה, ותמיד זכה לראות סייעתא דשמיא גדולה על פי המדיניות הזאת.

באחד המקרים, כך הוא מספר לנו, התמודדו אנשי הצוות של הישיבה עם אתגר לא פשוט. היתה תחושה כללית שהבחורים אינם מכבדים מספיק את התפילה, ואינם מתפללים כראוי. פה ושם נשמעו התלחשויות קלות, האווירה לא היתה של כובד ראש מספק, וככל שניסו לדבר ולעורר בנושא, הדבר לא עזר.

"הבנו שחייבים לעשות משהו בעניין. אי אפשר לעבור לסדר היום כשהתפילה אינה זוכה לכבוד הראוי לה. ברור לכל שבן ישיבה שאינו מתפלל כראוי, גם לא ילמד כראוי, ולא יגדל בן תורה. בלי תפילה אמיתית אתה לא יכול להיקרא בן ישיבה ולא יכול לצמוח בן ישיבה.

אכיפה מתמדת

"אחרי התלבטות החלטתי להציע את השימוש בתאוריית החלונות השבורים, ולהקפיד על הנראות החיצונית בלבד. מי שמדבר בתפילה, זה חמור מאוד, אבל אנחנו התמקדנו במשהו שנראה הרבה פחות חשוב: לחבוש את הכובע ישר על הראש, ולא באלכסון ובצורה עקומה. כמו כן הקפדנו על לבישת החליפה כראוי, עם הידיים בתוך השרוולים, כיאה למי שעומד להתפלל לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

"כמו כן, מי שלא עמד בשני הכללים הללו לא נענש, הוא פשוט נשלח אל מחוץ לבית המדרש עד לסיימה של התפילה, ולא בצעקות ובהפגנת כעס כלפיו. לא ולא. בחור כזה קיבל פניה מהמשיגים שאמר לו ברכות ובתקיפות, מאחר ואתה לא עומד כראוי כמו שצריך לעמוד בתפילה, אנחנו מציעים שהפעם לא

**ילד אחד קיבל מהמחנך
שלו בקבוק יין קטן עם
תמונתו ועליו הכיתוב
'יין המצטיינים' הוריו
מספרים כי מאותה שבת
הוא מתעקש למלא את
הבקבוק הזה ביין בכל
פעם מחדש, כדי שמחנכו
ימזוג האבא לגביע
הקידוש**

הרב משה מיטלמן והרב מרדכי שטוב על התלמידים שמתחננים לבוא ללימודים

השפעת המחנך בערוצים נוספים במסגרת הכיתה.

בדרכים רבות, יכול המחנך לדאוג לכך שעולם הלימודים לא יצטייר בעיני התלמידים כמקום של דרישות, עבודות ומטלות בלבד. כל המתעניין ימצא כר נרחב ומאגר בלתי נדלה של רעיונות כיצד להפוך את הכיתה למקום חווייתי, עשיר בתכנים מעניינים, מקום המעניק תחושה טובה ושמחה.

כיתה חווייתית היא כיתה שתמיד יש בה התרחשות מעניינת ותמיד קורים בה דברים שהם מעבר לסתם לימוד יבש ומטלות למילוי. אפילו שיעור פשוט יכול להפוך מסתם שיעור לשיעור מהנה, כשהשיעורים והעבודות משולבים בסיפורים, בהומור ובזרימה טובה; וקל וחומר כאשר בחי' הלימודים משובצים גם מבצעים, טיולים, תכניות יפות ומגוונות.

מחנך שמשקיע בכל אלה, ימצא בוודאי שתלמידיו אוהבים להיות בכיתה ושמחים הרבה יותר לשתף פעולה איתו.

הנה כך מספר מחנך:

בכיתתי, התלמידים אינם רוצים להפסיד ימי לימוד. הם מתחננים להורים שלא ידרשו להשתחרר משיעורי, וכבר היה תלמיד שהיה חולה וניסה כל הזמן להצטייר כבריא כדי שירשו לו לשוב כבר ללימודים...

'איך אתה עושה את זה?' שואלים אותי. ובכן, אני משתדל שסדר היום יהיה נעים ככל האפשר. אני עשוי להפתיע את תלמידיי ביום חם עם בקבוקים של שתיה קרה ומתוקה; לפעמים הופך פתאום שיעור רגיל להפקה שלמה של הצגה עם תלבושות ואפילו תפאורה. הכיתה פעילה ואני מנסה לגרום לכולם להשתלב, שאף אחד לא יהיה מנותק מן המתרחש. אם קשה למישהו בכתיבה, אני מתיישב לידו כותב איתו ובאופן כללי מוודא שלא יהיו תלמידים אבודים או מתוסכלים. האם אני עובד קשה יותר ממלמד אחר? סביר שכן, אבל אני לא מרגיש ככה. אני רוצה שכל ילד מהכיתה שלי, אשר ישאלו אותו איך עבר עליו היום - יספר בעיניים בורקות על משהו מיוחד שקרה בכתה בדיוק היום. אני רוצה שילדי לא ירצו לפספס יום אחד מהחוויה הכיתתית שלנו.

כלי מוצלח נוסף שיהפוך את הלימוד למשמעותי ויקר עבור הילד, הוא שימוש במילוי מטלות ועבודות ככלי להבלטה ולהחשבה של כל תלמיד.

כל אדם מגיל צעיר ועד שיבה, רוצה להרגיש חשוב, מוצלח ובעל ערך; כולם רוצים לממש את היכולות שלהם, רוצים שיכירו שהם 'משהו מיוחד'.

במסגרת הכיתה, המחנך יכול לספק לכל תלמיד תחושת ערך עצמי. על ידי שיתוף בשיעורים ובמטלות הלימודיות, ניתן להעמיד בפני התלמיד הזדמנויות להוציא לאור עולם את כשרונותיו, ולהראות לכל - ובעיקר לתלמיד עצמו - עד כמה הוא מיוחד ואילו מעלות מיוחדות יש בו.

ולסיכום - מחנך המנהל את כיתתו תוך יצירת חוויות והווי מהנה, ופועל להוציא מהכוח אל הפועל את כישורי כל יחיד ולהעניק תחושת הצלחה לכל תלמיד - הופך להיות משמעותי הרבה יותר עבור תלמידיו, והשפעתו על התלמידים מעמיקה הרבה מעבר להקניה הבסיסית של החומר הלימודי.

מה חווה התלמיד מכיוון המחנך?

דרישות. דרישות. דרישות.

המחנך דורש הקשבה. הוא דורש ציות. כתיבת עבודות. שיעורי בית. המחנך מפעיל קפדנות ולחץ לימודי. המחנך יכול לגעור, לכעוס ואפילו להעניש.

התלמיד מסתכל על עולמו, ובלי שיהיה מודע לכך, הוא מנתח את גורמי ההשפעה בחייו, ומגלה כי היחיד שאין לו ממונו שום הנאה - הוא המחנך. זהו הגורם האפור, שכל כולו דרישות ותביעות, שתמיד אינו מרוצה ותמיד מצפה מן הילד לעשות את הדבר שהוא מנסה כל כך להתחמק ממנו: לעבוד.

המשפחה מזמנת הנאה. החברים מספקים חוויה טובה. ולמולם, כאן יש גורם, בעל כוח רב והשפעה רבה - אשר רק דורש עבודה אינסופית, יום אחרי יום, בלי ויתור. ככל שהגיל עולה, עולות הדרישות והעבודה קשה יותר ויותר.

היכן יפגוש הילד את ההנאה מגורם השפעה זה? גם ילד אינטלקטואל, שאוהב ידע ומלא בסקרנות, ינסה לברוח ממטלות; וכהגדרת חז"ל - "כתינוק הבורח מבית הספר". והאבסורד הגדול הוא, שאת רוב שעות העירנות שלו התלמיד מעביר בתוך המסגרת התובענית הזו.

ומתוך ניתוח זה - אנו מגיעים לשלב שאליו אנו חותרים: 'הרחבת השפעתו של המחנך'.

המחנך יכול להשפיע על תלמידיו הרבה מעבר להקניית חומר לימודי. מציאותו אינה חייבת להסתכם בעיני התלמיד כדמות בעלת דרישות לימודיות ומשמעותיות, ותו לא.

המחנך החכם יכול להרחיב את השפעתו במסגרת הכיתה עצמה, ועוד מעבר לכך - הוא יכול לגרום שהשפעתו תמשיך עם התלמיד גם כשהוא מצוי במעגלים האחרים של חייו - במעגל המשפחתי ובמעגל החברתי. הרחבה זו תגביר מאוד את כוחו של המחנך, ותגביר עד מאוד את שיתוף הפעולה של התלמידים איתו.

הרחבה זו תלויה, בשינוי התדמית הנוקשה של המעגל החינוכי, והפיכתו למעגל שיש בו חוויה ונעימות.

הכיצד?

השפעת המחנך על תלמידיו גם כשהם מצויים במעגל הביתי.

השפעתו של המחנך עשויה לגלוש גם אל המעגל הביתי, כתוצר ישיר להתנהלות שלו בכיתה. כאשר התלמיד מתקדם בכיתה ומצליח לנצל כשרונותיו, הוא מקבל ביטחון להראות את הצלחתו גם בבית - והדבר יודגש כשהוא לומד עם אביו או אומר דברי תורה בשולחן. לבד מחיזוק הביטחון העצמי של הילד, שיהפוך לחלק מפנימיותו ויילך עמו לכל מקום - יש גם העזרים הטכניים שמשלח המחנך למטרה זו אל הבית, המחנך מעניק כרטיסי הצטיינות ותעודות שבח שאותן תולה התלמיד בבית בגאווה ומקבל פידבק עליהם מצד גורמי ההשפעה שבמעגל הביתי.

האם יש לכם מושג כמה מיוחד מרגיש ילד המקבל תעודת כבוד ממוסגרת והיא תלויה אחר כבוד בחדרו? ילד אחד קיבל מן המחנך שלו בקבוק יין קטן עם תמונתו ועליו הכיתוב 'יין המצטיינים' ומספר מילות שבת. הוריו מספרים כי מאותה שבת הוא מתעקש למלא את הבקבוק הזה בין בכל פעם מחדש, כדי שממנו יזווג האבא לגביע הקידוש, וכך יעמוד שוב הבקבוק המיוחד על השולחן. והוא יחווה שוב ושוב את העונג שבשבחו המצוי מול עיני המשפחה.

כאשר ילד מקבל פרס, כשהוא חווה הערכה, כבוד וערך עצמי גבוה בבית בזכות המחנך - הרי בכך הרחיב המחנך את מעגל השפעתו על התלמיד. התלמיד יהיה ממושפע ומוכן לקבל ממחנך זה, משום שהוא מרוויח ממנו, מלבד הרווחים שבכיתה - גם צרכים המשמעותיים לו במעגל ההשפעה הביתי.

הבצעים.

ולסיום הרשימה, נגע בנושא המבצעים

אנשים בכל גיל מושפעים מהיכולת לתרגם את מעשיהם לכדי קבלת פרסים. אמנם בכל גיל יש משיכה לפרסים מסוג שונה, אך כך הוא טבע האדם.

בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה ההולכת ומתחזקת: פרסומים ממריצים אנשים להזיל מהונם למען מטרות חשובות ונעלות, שמן הסתם היו הפצים לתרום למען ממילא - בהבטחה שכל תורם ישתתף בהגרלה, כל חותם הוראת קבע יקבל פרס. אין ספק שהיקף התרומות עולה לאין שיעור, כאשר לזכות הצדקה מתלווה גם הצעה קורצת בדמות הגרלה נושאת פרסים.

ואותם כלים שעובדים בזירות הכלליות, מן הראוי להכניס אותם גם לשטח הכיתה.

מבצעים ופרסים הם כלי יעיל, אהוב ושימושי, ויש לנצל ככל האפשר; לחשוב מחוץ לקופסה ולערוך תחרויות, הגרלות, נסיעות וכל דבר שעולה על דעתכם שימשוך את לב התלמידים ויגרום להם להיצמד למסילה העולה בית א-ל.

במאמר המוסגר נציין, כי אם אתם מן המחנכים המשתמשים רבות בהערות ובענישה במסגרת הכיתה - הרי הדברים מופנים אליכם במידה רבה עוד יותר. כפי שיוסבר עוד בהמשך - "כשם שמעירים כך מעניקים". אל להם לנתינה ולהענקה לפחות מן הניזופות והגערות.

ובסופו של דבר, הנקיטה בטוב היא שיטה שעובדת.

סיפר מחנך:

שנה אחת, היתה בכיתתי קבוצת תלמידים דומיננטית שאתגרה אותי מאוד. האתגר הגדול מכולם היה, כאשר הם החליטו שהם 'גדולים' ואין להם צורך במבצעים.

כמובן, זו שטות מוחלטת, אולי יש תלמידים בודדים שבאמת לומדים יפה גם בלי הדרבון הזה, אבל ילדים, נערים ומבוגרים בכל גיל שהוא מתפתים למבצעים ומה שמועיל לרשתות השינוק יכול בהחלט גם להועיל בכיתה.

'שברתי את הראש' כיצד להבקיע את אוירת האנטי-מבצעים שהם שידרו בכיתה, כאילו מי ששותף למבצע שהמחנך עורך בכיתה - הוא ילדותי ולא בוגר מספיק.

לבסוף החלטתי להתחיל להעניק פרסים גם באמצע המבצע, ולא רק בסיומו הפרסים שהענקתי לאורך המבצע באו בדמות - אוכל. כמה פשוט, פעם הגעתי עם קרטון בורקסים וקולה, ופעם אחרת הבאתי גלידה או מגש פיצה. הפתגם אומר: 'גדולה לגימה שמקרבת את הלבבות'; ונראה לי שאין הכוונה לגימה בדווקא, אלא לכל אכילה בצוותא. עובדה היא שהדיבורים נגד המבצעים פסקו, וכולם רצו להשתתף בהם - מעתה, לא רק בגלל הפרס שבסוף המבצע, אלא אולי אף יותר - בשל האוכל הבא במהלכו...

אכן, לזאת ייקרא 'חשיבה מחוץ לקופסא' ו'בתחבולות לעשה לך מלחמה'. כי אכן, המחנך עומד במלחמה של ממש. מלחמה עם היצר הרע, הבורע בגיל ההתבגרות פי כמה וכמה. מלחמה שחובה לנצח בה.

(קטעים נבחרים מתוך הספר 'כל מה שמחנך צריך לדעת' (2))

מדורו המרתק של המחנך הוותיק
ומרביץ תורה לרבים
הרה"ג רבי עמרם בינעט,
על דעות מוקדמות,
ציפיות נמוכות
והדרך להפוך ילד 'לא יוצלח'
לילד הכי מוצלח בכיתה

המנהל יצא השם כשהוא מסוחרר: "איך עשית את זה?", הוא שאל אותי, "איך???"

כולו, מדי שבוע, ושואב הרבה מאוד הדרכה
לעבודתי כמחנך", כך דברי המלמד הצעיר.

מעניין שהדברים שהוא אמר לי, פעלו עלי את
אותה הפעולה שפעל הטור שלי עליו... זה הכה
אותי בתדהמה וגרם לי להבין דבר חשוב מאוד:
אני לא סתם כותב טור של 'טיפים' ועצות.
אני לא סתם מחלק למלמדים כמה רעיונות
מהניסיונות שלי, אני כותב בעלון שמשמש
כמורה דרך למלמדים צעירים וגם למלמדים
ותיקים יותר, אני בעצם שותף לצוות הכותבים
שביחד מעניקים הדרכה למאות ואלפי אנשי
חינוך והורים.

זה מאוד מחייב!

איקס על הקיר

אבל חשוב לדעת שגם ממלא מקום יכול
לחולל שינוי גדול בנפשות התלמידים שלו.
לא חייבים להיות מחנך כזה כדי להשפיע על
ילדים. אפשר להשפיע גם מעמדה של ממלא
מקום, מפקח, מנהל, וכל עמדה אחרת. כמובן
שככל שהתפקיד שלך יותר משמעותי בחייו
של הילד, כך ההשפעה שלך עליו גדולה יותר,
אבל השפעה יש גם למי שרק עובר על ידו, כי
ילדים הם נוחים להשפעה, וצריך לדעת לנצל
את היכולת הזאת, ולהשפיע עליהם לטובה
בסייעתא דשמיא.

אספר כאן סיפור שאירע עמי בהיותו ממלא
מקום באחד החיידרים בבני ברק. למעשה
היתה זאת משרת ההוראה הראשונה שלי.
היה שם מלמד שחלה ולא יכול היה להמשיך,
הביאו ממלא מקום שלא הצליח, אחריו הגיע
עוד אחד שגם הוא לא הצליח, ואז הביאו אותי.

המנהל תלה בי תקוות מאוד נמוכות: תעשה
טובה, רק תחזיק לי את הכיתה הזאת כמה
ימים, עד שאמצא מלמד רציני שיוכל ללמד

מאז החלה שנת הלימודים, מתפרסם ב"ה
טור זה בקביעות באכסניה המכובדת של 'בית
היין'. רבבות קוראים את הדברים, והתגובות
שמקבל כותב השורות הן מגוונות מאוד
ומעניינות מאוד.

בימי חול המועד סוכות, ניגש אלי אברך צעיר,
שסיפר לי כי הוא החל בראש חודש אלול
האחרון לעבוד כמלמד בתלמוד תורה באחד
הריכוזים החרדיים.

"הייתי בטוח שאני מוכן לעבודה הזאת", הוא
סיפר לי, "לפני כן כבר למדתי עם תלמידים
באופן פרטי, הייתי ממלא מקום בכמה
חיידרים, עכשיו אני מתקדם קצת והופך
למחנך כיתה. מה כבר יכול להיות? להסביר
משניות וחומש אני יודע, להשליט משמעת
אני גם יודע ב"ה, אז הנה בסייעתא דשמיא
אני מתקדם והופך למחנך כיתה, עם אותם
כישורים שכבר היו לו קודם הוא ישתמש גם
עכשיו בעז"ה...".

מספר לי האברך שביום ראשון של שנת
הלימודים, הוא נכנס לחדר המלמדים, ומצא
שם ערימה של עלוני 'בית היין' שהודפסו על
ידי המזכיר של הת"ת, היה זה הגיליון הראשון
של 'בית היין'. הוא ראה שזה עלון העוסק
בחינוך, לקח עלון אחד והכניס לתיק שלו.

"באותו ערב ישבתי בביתי וקראתי את העלון",
כך הוא מספר. "כשהגעתי לטור שלך, שעסק
ב'טיפים' למלמד ביום הראשון של שנת
הלימודים, הבנתי שבעצם עשיתי במהלך היום
הראשון כמה וכמה טעויות. פתאום נפל לי
האסימון שאני בעצם לא מוכן בכלל לתפקיד.
שאני לא סתם ממלא מקום שבא להעביר את
החומר, אני לא עוד מורה פרטי שבא ללמד
כמה דפים או כמה משניות ולהמשיך הלאה -
אני מחנך! אני האיש שממונה על חינוכם של
30 הילדים היושבים בכיתה שלי!

"מאז אני קורא באדיקות רבה את העלון

אותם בצורה טובה", הוא אמר לי.

אבל אני הייתי חודר רצון להצליח, רציתי להוכיח את עצמי ולקבל קביעות במשרה הזאת עד שיחלים המלמד שחלה, תהליך שכבר אז ידעו שהוא ימשך חודשים ארוכים ואולי אף יותר.

ביקשתי מהמנהל שיגיד לי אם יש איזה ילד או שניים בכיתה שצריך לקדם אותם, לתת להם דחיפה. המנהל הסתכל עלי וצחק: "תגידי לי מי אתה חושב שאתה? פתאום נהיית לי מחנך דגול?", הוא שאל בחיך. "לא שמעת מה אמרתי? רק תחזיק את הכיתה כמה ימים עד שאמצא מישהו אחר..."

לא ויתרתי לו, התעקשתי שיתן לי שם של ילד אחד חלש, הכי חלש בכיתה, ואני אשתדל לטפח אותו...

המנהל חשב קצת, לקח עט ביד, ורשם עליו את שמו של אחד הילדים. לידו הוא סימן 'איקס' גדול, והסתכל אלי בעיניים שאומרות הכל... העיניים שלו אמרו שהאיקס הזה הוא בלתי מחיק. זה ילד שאי אפשר לצפות ממנו לשום דבר כי הוא לא יכול להגיע לשום דבר.

לקחתי את הפתק, קיפלתי והכנסתי לכיס. החלטתי שזה ילד שאני אנצל את הימים שלי כדי לקדם אותו, ולו במעט. לא ידעתי כמה זמן אהיה כאן בחיידר, אולי רק יומיים, אולי שבועיים, אבל אני חייב לקדם את הילד הזה, גם בגללו וגם בגללי...

ברוך ה' היתה לי הצלחה גדולה, הכתה התאזנה, הצלחתי לתפוס משמעות וגם ללמד את הילדים לשביעות רצון ההורים והנהלה, וכך פסקו החיפושים אחרי מלמד קבוע, ואני נשארתי לעת עתה כמחנך של הכתה הזאת.

עברו כמה שבועות, המנהל נכנס כהרגלו לבחון את תלמידי הכיתה. הוא שאל כל ילד שאלה או שתיים, וכשהגיע לאחד הילדים שהתקשה מעט בהשבת תשובה, הוא שמע שילד היושב מאחוריו לוחש לו את התשובה. המנהל הציץ לראות מי הוא זה שמגלה תשובות לחבר באמצע המבחן, והוכה בתדהמה! אותו 'ילד-איקס' שלא שווה כלום ואי אפשר לצפות ממנו

כלום, גילה את התשובה לילד אחר...

כשהגיע אל ה'איקס' בעצמו, הוא השיב דבר דבור על אופניו והוכיח ידיעה ברמה סבירה בנלמד.

המנהל יצא משם כשהוא מסוחרר: "איך עשית את זה?", הוא שאל אותי, "איך???"

לא עניתי לו תשובה ברורה, אבל לכם אני אגלה את הסוד: אני זוכר שכשהמנהל עשה את ה'איקס' הזה על יד שמו של הילד, אני הזדעזעתי מאוד. למה? כי ילד שעושים עליו 'איקס' לעולם לא יצליח.

כשאתה לא מצפה ממנו לכלום, גם הוא לא מצפה מעצמו לכלום, ואם לא הוא ולא אתה מצפים ממנו, אז אין סיכוי בעולם שהוא יגיע להישג כלשהו!

אני לא עשיתי שום דבר לילד הזה, רק דבר אחד: הראיתי לו שאני מצפה ממנו להצליח. זהו! הראיתי לו שאני מאמין בו, ושאני מצפה ממנו. אבל לא אמרתי לו את זה בפה, אלא שידרתי לו את ההרגשה הזאת בלי מילים. הוא הפנים את השדרים הללו, הוא החל לפתח ציפיות מעצמו, ובתוך זמן קצר מאוד החל המאמץ לשאת פרי.

מלמדים, מחנכים והורים יקרים: לעולם אל תשדרו לילד את ההרגשה שהוא לא יכול, לא מסוגל, לא שווה שום דבר. חס וחלילה!!! מי שעושה כדבר הזה, פשוט רוצח נפשות. הדרך היחידה להביא את הילד לתוצאות, זה לגרום לו להרגיש ולהאמין שאנחנו מצפים ממנו להצליח, בהתאם לאותה ציפיה הוא גם יטפח את הציפיה הפנימית שלו מעצמו, והיא תסייע לו להתקדם ולעלות מעלה מעלה בסייעתא דשמיא.

אני לא עשיתי שום דבר לילד הזה, רק דבר אחד: הראיתי לו שאני מצפה ממנו להצליח. זהו! הראיתי לו שאני מאמין בו, ושאני מצפה ממנו. אבל לא אמרתי לו את זה בפה, אלא שידרתי לו את ההרגשה הזאת בלי מילים. הוא הפנים את השדרים הללו, הוא החל לפתח ציפיות מעצמו, ובתוך זמן קצר מאוד החל המאמץ לשאת פרי.

מדורו של הרב אליעזר (לייזר) רוט

להשתכר מבית היין

**פנינים של חינוך
והנהגה טהורה
חמעשי רבותינו
גדולי הדורות**

רבינו הגיע לכך ע"י עבודת חיים!

הגאון רבי שמואל מונטג שליט"א: מפורסמת אמרתו של מרן הגאון רבי ישראל סלנטר זצוק"ל כי יותר קל ללמוד את כל הש"ס מאשר לתקן מידה רעה אחת. רבינו הגאון רבי יששכר מאיר זצוק"ל, גייס את כל כוחות האי"תנים שהיו בו ואת כל תעצומות הנפש שאפיינו אותו כדי לכבוש גם את הדבר "הקל" וגם את הדבר "הקשה". את הש"ס לעומקו ולרחבו בלמדנותו המיוחדת, ואת תיקון המידות. על ידי שילוב של עמל נורא בתורה, עם לימוד מוסר יומי במנגינה מיוחדת, ובשפתיים דולקות שחדרו לנפש כל שומע, כבש את גופו הגופני על טבעו, רצונותיו, תאוותיו ומידותיו, והעלהו אל מסילת הנשמה.

זכינו לראות דמות ענקים שאין לעצמה ולא כלום, לא תאוות הממון, לא תאוות הכבוד, לא תאוות האכילה, ולא, ולא... - גם את מחלת הסכרת שלקה בה מנעוריו, רתם וגייס לצורך עבודת המידות שלו, ואין כאן המקום להאריך ולפרט בזה.

לא הבין למה פוסק הדור צריך את המידע הזה, אבל בלי להסס הוא אמר את שמו ואת כתובתו. לאחר שבוע הוא קיבל צ'ק בדואר מר' משה, ועם הצ'ק היה פתק הסברה, וכך כתב לו ר' משה זצ"ל:

"כשהתקשרת אלי בשלוש לפנות בוקר, לקחתי זמן ליטול את ידי ולומר ברכת התורה לפני שעניתי לך. אף על פי שאני יודע שהיית מוכן לשלם על השיחה, אני רואה את עצמי אחראי לזמן שעייכבתי אותך על הקו, שלא היה אלא לתועלת שלי - כדי שלא אדבר דברי תורה בלי לברך, לכאנני שולח לך צ'ק על בערך חמש דקות של שיחה בינלאומית."

(ע"פ "לפניו נעבוד" עמו' תקכ"ז)

"לא הגיע לי כל תשלום..."

על זהירותו המופלגת של מרן הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל בממון הזולת, סיפר בהתלהבות בנו של הגאון רבי שמחה זליג ריגר זצ"ל הדיין דבריסק, כפי שזכר מהתקופה שלמדו יחד בשנת תרע"ו, כבחורים צעירים בישיבת סלוצק בראשות מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, וזכה סיפר:

בהיותי נער צעיר, כבן שנים עשרה, נכנסתי ללמוד כתלמיד מן המוניין בישיבת סלוצק המעטירה. עקב גילי הצעיר ביקש אבי מראש הישיבה למצוא לי רב-חבר מטובי התלמידים שילמד עמי, תמורת תשלום הגון.

רבי איסר זלמן הציע מיד את אחד מטובי הלמדנים והשקדנים של הישיבה בחור בשם אלעזר מנחם שך, שהיה מבוגר ממני בשבע שנים, ואכן למדנו יחדיו בהצלחה רבה.

כעבור זמן, ביקש אבי לשלם את שכר הלימוד כפי שסוכם, ומה גדולה היתה תדהמתו כאשר סירב רבי אלעזר שך בכל תוקף לקבל תשלום ונימוקו עמו: "נכון, סוכם מראש שאקבל תשלום על קידומו של הנער בלימוד, אך במציאות הוא אינו צריך לי, מתעלה הוא מכח עצמו, מחמת כשרונותיו הברוכים, ולא מגיע

הרבה "צבע" והרבה "פרחים", עד שנראה כקוץ צבעוני ונאה. אולם לעת זקנתו כאשר כוחותיו אינם עמו לצבוע ולקשט את עצמו, אזי מתגלה בכל כיעורו, כיעורם של המידות הרעות והדוקרניות.

רבינו שקד כל חייו על ביעור הקוצים. מלאכת "הצביעה" היתה לזרא בעיניו עד כדי תיעוב...

ואנו, שזכינו לראותו בימיו האחרונים כאשר זיו פניו האיר ושלווה נסוכה על פניו, הם האנן שהדי האחרון לכל האמור לעיל.

(הגאון רבי שמואל מונטג שליט"א רב הקהילה התורנית בנתיבות, מתוך מוסף שבת קודש שמות תשפ"א)

זהירותו המופלגת של מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בממון הזולת

ליהודי אחד בארץ ישראל היה שאלה בהלכה, והוא החליט להתקשר אל **מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל** לשמוע את דעתו בענין.

הוא התקשר בשעה עשר בבוקר ולא שם לב שבארצות הברית השעה היתה שלוש לפנות בוקר.

הגר"מ פיינשטיין ענה לו, וללא הקדמות האיש שאל את שאלתו וחיכה לקבל את תשובתו של ר' משה. אבל במקום לענות, התנצל ר' משה וביקש ממנו להישאר על הקו לכמה דקות.

חשב האיש לעצמו, וכי 'פוסק הדור' צריך לעיין בספרים? הרי כולם יודעים שר' משה יודע את כל התורה כולה ומשיב מיד אפילו על השאלות הכי סבוכות!

אחרי חמש דקות חזר ר' משה לטלפון, וקבע את דעתו בשאלה, וביאר לשואל את המקורות והדרך שהביא אותו לפסק ההלכה. ואז להפתעת השואל שאל אותו ר' משה לשמו, ולכתובת שלו בארץ ישראל. היהודי

לבל נטעה לחשוב שרבינו "נולד כך" ללא גוף - ללא רצונות ותאוות טבעיות ככל האדם, רבינו הגיע לכך ע"י עבודת חיים! עבודה שהחלה משחר נעוריו ועד ימיו האחרונים.

את התייחסותו לתיקון המידות נלמד מתוך דברי רבינו עצמו, במעשה שהיה: באחד הימים עת הלך עם בן לווייתו, תלמיד הישיבה, נעמד לפתע רבינו הגאון רבי יששכר מאיר זצוק"ל בצד הדרך מול שדה קוצים. התלמיד נעמד אף הוא. שאל אותו רבינו: מה אתה רואה? התלמיד שתק. אמר לו ראש הישיבה: הנה כאן לפנינו שני קוצים האחד צבעוני ירוק ופרחים מקשטים אותו, לידו קוץ יבש, ללא צבע, ללא פרחים כולו קוצים דוקרניים, כמה נבדלו?

אני - אמר ראש הישיבה - רואה כאן לפני את האדם על שני שלבי חייו, בצעירותו ובזקנותו. הקוצים הם המידות הרעות שבאדם, בצעירותו משכיל האדם לייפות את עצמו ולכסות על מידותיו הרעות על ידי

לי כל תשלום"...

ראוי לציין, כי מה הפליא אותנו במיוחד בסירובו התקיף של רבי אלעזר שך, היא העובדה שבאותה תקופה הוא ידוע כעני מרוד, נעליו היו קרועות וכובעו בלוי ומחורר, חולצה אחת היתה לו אותה היה מכבס בעצמו כל שבוע לכבוד שבת, ובכל זאת לא הסכים לקחת פרוטה כי "לא מגיע לי"...

כשניגש אבי, עם הבעיה שנוצרה, לרבי איסר זלמן, לא רצה משום מה להתערב, והפנה את הדבר להכרעת חותנו מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שכבר אז כאברך צעיר אמר שיעורים בשיבה. כששמע רבי אהרן על מה הנדון, הגה רעיון מקורי ומבריק, כדי לאלץ את הגרא"מ שך להתרצות לקבל שכרו. הוא פנה אליו ואמר לו: אם כדברך שהנער מוכשר ללמוד ולהבין גם ללא עזרתך, נעמידו במבחן, ניתן לו להכין לבדו את ה"תוספות" הגדולים במסכת בבא קמא (דף ע"ז.). המשתרעים על כל העמוד, והיה אם יצליח להבינם כראוי בפרק זמן של חצי שעה, הצדק עמך, אך אם לא יצליח, הרי ההוכחה שצריך הוא את עזרתך והשכר מגיע לך בדין.

סוף דבר - מסיים הרב ריגר את סירו - ששני הצדדים הסכימו להצעתו של רבי אהרן, אלא שאני נער צעיר, לא ידעתי "חכמות", הציעו לי "אתגר" מעניין ונעניתי לו, התרכזתי בכל כוחי בלימוד התוספות והצלחתי... ובכך הבאתי ל"נצחוננו" של רבי אלעזר שך...

(ע"פ "ארחות חסידך")

"אני עם הממון של השני לא מתחיל!..."

סיפר נכדו של מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל על זהירותו והתייחסותו של מרן זצ"ל לממון הזולת:

"פעם שאלתי אותו את השאלה הבאה: עיתון לא כשר, של מישהו אחר, הנמצא בתיבת הדואר שלו. האם מותר לי להוציא אותו ולהשמידו? אמר לי: 'זה שווה כסף, באפשרותו

למכור אותו לגוי'.

"המשכתי לשאול: 'אבל ברור לי שהוא לא ימכור את העיתון לגוי אלא יסתכל בו בעצמו', והוא בשלו: 'זה שווה כסף, אסור לקחת שווה כסף מהשני!' והוסיף ואמר: 'אם תיקח לו את העיתון - מיד יקנה מיד אחר במקומו, ונמצא שאינך מציל אותו מהאיסור'. שאלתי: 'אולי פעם אחת הוא לא יקנה עיתון אחר?'

"ואז הוא אמר לי את המשפט הבא בטון תקיף: 'אני עם הממון של השני לא מתחיל!' ובזה סיים את הנידון בנושא.

"היתה זו אמרה שנובעת מתמצית לבו ומעצם מהותו, משפט שנחרט בראשי: 'אני עם כסף של אחרים לא מתחיל!'"

(עובדות והנהגות)

זהירותו המופלגת של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל בענייני ממון

סיפר הרה"ג ר' הלל קופרמן שליט"א:

פעם שאלתי את מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, איך יתכן שבאף ספר מספריו אין ברכה לתורם או מאן דהוא שסייע לו בהדפסת הספר - שאין זה הוצאה קלה עבורו.

השיב לי מרן זצ"ל בפשטות: "אני אגיד לך את האמת, אני לא בטוח שאני כותב כל כך טוב, ולכן יתכן שהתורם שיראה הדברים יתחרט למה נתן לי כסף וזה יהיה מקח טעות. אני אקח מאנשים כסף כשהם חושבים שאני מוציא דברי תורה אמיתיים, ואולי אין זה כך. ואם אכן זה אמת, אני רוצה שאזכה לבדי להוציא זאת, ומדוע שאקח שותפים לענין?!"

(מתוך מאמר לזכרו)

(הקטעים מתוך הספר מתוך הספר אוצר פנינים ועובדות מרבותינו)

אוצרות ויהלומים

**5 יהלומים על התורה הקדושה
מהגאון רבי ראובן אלבו שליט"א**

אך ישנן גם כאלו, שגודלן כגודל נקודה זעירה. כל בר דעת מבין, כי מי שימחק ממנו נקודה קטנה - מוחק מדינה שלמה!

כך בדיוק חייב כל בר דעת להבין, כי כל ויתור על קוצו של יו"ד מן התורה הקדושה - מוחק עולמות שלמים שנבנו על פי אותו קוץ, על פי אותו תג.

על ידי לימוד התורה יודעים כיצד להתנהג עם ההורים, עם בני הזוג, עם הילדים והשכנים

כששאלו את ה"חפץ חיים" אודות לימוד חכמות חיצוניות, השיב:

העולם זקוק לכל בעלי המקצועות - טייסים ומהנדסים, חייטים ועובדי נקיון. יש כאלו שעוסקים במקצועות שנראים יותר מכובדים, ויש כאלו שעוסקים במקצועות פחות מכובדים. את כולם צריך, העולם לא יוכל להתקיים בלעדי אף אחד מהם. אולם יש להבין ולזכור: התורה הקדושה הרבה יותר גבוהה, גם מאותם מקצועות הנראים מכובדים ביותר! יש בה את כל החכמות שבעולם! אשרי מי שבחר במקצוע התורה והעדיף אותו על פני כל חכמה אחרת.

לכן, גם אלו שבחרו להתעסק במקצוע זה או אחר, צריכים להקדיש זמן, בכל יום, ללימוד התורה. אמנם הם מתעסקים ב"ארץ", אך עליהם לזכור, כי חובה להקדיש זמן ל"שמים"!

אשריהם של אותם בני עליה מועטים שתורתם אמנותם, תלמידי חכמים העוסקים בתורה יומם ולילה, שבחרו ב"שמים", והעדיפו את המקצוע הנעלה והמרומם ביותר.

במלאכתך, שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמה אתה מחסר אות אחת או מיתר אות אחת - נמצאת מחריב את כל העולם כולו".

רש"י מביא דוגמא למחסר אות: "וה' אלקים אמת" אם תחסר אל"ף מהמילה "אמת" - הרי אתה מחריב, ודוגמא למיתר אות: "וידבר ה'" אם תוסיף אות אחת למילה "וידבר" ותכתוב "וידברו" - נמצאת מחריב את העולם.

שוטה שבעולם! הקו הזה שנראה בעיניך כקו עקום - הוא זה שמעמיד את הבנין כולו ישר, על תלו!

אם משהו מהתורה הקדושה נראה לך לא הגיוני, לא נוח, לא מתאים - הבעיה היא בך! בסכלותך ובטפשותך אינך מבין שהתורה מעמידה את כל העולמות כולם, וכל שינוי - ולו הזעיר ביותר - מחריב עולמות! התורה - ישרה, אתה הוא העקום!

אין לעשות בתורה הקדושה שום שינוי. כבר אמר הכתוב (שמות יט, יב): "השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו, כל הנגע בהר מות יומת".

התורה שבכתב היא הארכיטקטורה, התוכנית, לכל התורה שבעל פה. על פיה נבנו כל הבנינים של התורה שבעל פה.

משום כך תלמידי החכמים, הממציים את עמק העיון בתורה, נקראים "בנאים". כמו שדרשה הגמרא (ברכות סד ע"א) את הפסוק (ישעיהו נד, יג) "וכל בניך למודי ה'" - "אל תקרי בניך אלא בוניך". הם, הדורשים את התורה שבכתב, בונים על פיה את כל התורה שבעל פה, על כל פרטיה ודקדוקיה, דרשותיה והסתעפותיה.

חכמי התלמוד הם שידעו לקרוא את השרטוט של התורה שבכתב, ששרטט באצבע אלקים, ועל פיו לבנות את הבנין כולו.

דוגמא נוספת לאותו רעיון הוא הגלובוס. נוכל לראות בו מדינות גדולות, המשתרעות על פני שטח גדול,

למי שאינו מבין, נראה השרטוט כקישקוש אחד גדול

ה"חפץ חיים" זצ"ל היה רגיל להמשיך את התורה למפה של בנין רב קומות שמשרטט ארכיטקט. למי שאינו מבין, נראה השרטוט כקישקוש אחד גדול. הוא מלא בקווים עקומים, בנקודות שחורות ובעיגולים שונים ומשונים המלכלכים את הדף הלבן הגדול. כמובן, רק מי שמבין יודע שלכל נקדה, לכל קו, יש משמעות עמוקה, וכל הבנין כולו תלוי בהם ועומד עליהם.

ואם יבוא שוטה וירצה למחוק נקדה אחת שנראית לו מיותרת, או לישר קו אחד שנראה לו עקום - הריהו הורס במעשהו את הבנין כולו! כל שנוי קל בשרטוט מסכן הוא והרה גורל, ועלול לגרום להתמוטטות הבנין כולו!

כך בתורה, אם יבוא מישהו ויחליט למחוק אות אחת מהתורה הקדושה, ולומר: 'זה כבר לא אקטואלי להיום. צריך להתאים את התורה לזמן...! וכיצא בזה, הריהו כאותו שוטה הרוצה למחוק קו אחד - שלא מוצא חן בעיניו - משרטוטו של הארכיטקט. מחיקת אות אחת מהתורה הקדושה, חלילה וחס, היא החרבת עולם!

התורה - ישרה, אתה הוא העקום!

הגמרא (ערובין יג ע"א) מספרת על רבי מאיר שבא אצל רבי ישמעאל, "אמר לי: בני! מה מלאכתך? אמרת לי: לבלר [סופר] אני. אמר לי: בני, הוי זהיר

תכלית העולם היא דבר אחד - לימוד התורה הקדושה. בתורה כלול הכל, "הפך בה והפך בה, דכלא בה" (אבות ה, כא).
על ידי לימוד התורה יודעים כיצד להתנהג בכל ענין: עם ההורים, עם בני הזוג, עם הילדים והשכנים, בעבודה, ועם הפועלים - הכל כתוב בתורה.
אין חכמה עלאית כמו התורה הקדושה, בשבילה ברא ה' יתברך את כל העולם כלו.

כאשר אדם שוכר חנות ברחוב או בקניון מרכזי.

רק באמצעות לימוד התורה ניתן לזכות להיות שלמים ומתוקנים. רק לומד התורה זוכה להיות האדם השלם הדומה לקונן.

ה"חפץ חיים" זצ"ל מבאר זאת באמצעות משל נפלא: כאשר אדם שוכר חנות ברחוב או בקניון מרכזי, מקום שנכנסים ויוצאים בו בכל יום עשרות אלפי אנשים, הוא משלם דמי שכירות גבוהים ביותר, מלבד תשלום המסים לעירייה.

לכאורה אין מובן פשר הדבר: לשם מה הוא מוכן לשלם סכום עצום זה לשכירת החנות? וכי הוא רוצה לעבד רק בשביל השכירות?

אולם לאמיתו של ענין צעד זה משתלם ביותר, שהרי שוכר החנות מצפה, שעל ידי פתיחת עסק במקום זה דוקא, הכנסותיו בהמשך תהיינה כה גבוהות, עד שתכפלנה ותשלשנה את דמי השכירות והמיסים. לכן שכר חנות במקום כזה.

הנמשל: הקב"ה ברא את העולמות כולם, ו"שכר" גם את העולם הזה.

לכאורה יבוא השואל וישאל: לשם מה ה' יתברך

צריך את העולם הזה? "הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך" (מלכים א ח, כז), ה' יתברך בורא הרים וגיאות, צפורים ועופות, חיות ובהמות, חטה, שעורה, גפן, תאנה ורמון, שמש וירח, כוכבים וגלקסיות, מה תכליתו של כל זה העולם?

אם הבורא יתברך ברא את העולם הזה - אומר ה"חפץ חיים" - ודאי יודע הוא שיצא לו מכך רוח גדול מאד שאין כדגמתו. ומהו?

התכלית של כל ה"חנות" הזאת שנקראת "העולם הזה" - זו התורה הקדושה. אם בני האדם ילמדו ויהגו בה, הרי שה' יתברך כביכול "השיג" את מטרתו בבריאה.

אדם הפותח חנות, יודע שזמן רב יחלף עד שישגי את מטרתו. בהתחלה מגיעים קונים מועטים, והוא אינו מכסה אפילו את השכירות, אבל אט אט העסק פורח ומשגשג.

חלפו שנים רבות מעת בריאת העולם, ועדיין לא נתנה התורה. בדור הפלגה היה צורך להחליף את "המדפים" בחנות, ובדור המבול החלפה "הסחורה" כולה בחדשה...

אך בסופו של דבר הגיע העולם ליום הנכסף: "ויהי ערב ויהי בקר יום השישי" (א, לא), יום שיש בסיון המיחל, בו נתנה תורה לישראל, יום מתן תורה - היום שבו התממשה כל תכלית בריאת העולם.

כלי המלחמה של היצר

משל לשתי מדינות שלחמו זו בזו. אחת המדינות היתה בעלת עוצמה רבה. היא היתה מדינה גדולה וחזקה, וכן היו ברשותה כלי נשק עצומים, ולכן חיליה הצליחו בקרבות הרבים, הרגו, הרסו ושבו.

יועצי המדינה המובסת, שידעו כי צפויים למדינתם כשלונות רבים נוספים, התכנסו ודנו במצבם הקשה.

מסקנתם היתה, שבאופן טבעי אין להם סכוי לנצח. חיל מדינת האויב גדול וחזק מהם, ואם ילכו בדרך המלחמה לא תהיה בררה אלא להכנע ולהרים ידים.

הם הבינו, כי הדרך היחידה לנצח את האויב היא רק אם יצליחו למצוא את מקום מצבורי הנשק של האויב ולקחת ממנו את כל כלי המשחית.

הלכו וחיפשו את מצבורי הנשק. כשמצאו אותם תכננו איך לכבשם ולרוקנם בזריזות. חיש מהר נשלחו מספר קבוצות קומנדו למחנה האויב. באישון לילה הפתיעו את האויב ולקחו את כלי המשחית שהיו ברשותו.

למחרת בבקר, כאשר התכוננו האויבים למלחמה, גלו למורת רוחם שכל כלי נשקם נעלמו, מיד הרימו ידים ונכנעו.

המדינה העוצמתית נכנעה לפני המדינה החלושה, כי הנשק נמצא אצל המדינה החלושה.

התורה הקדושה היא הנשק הגדול והחזק ביותר נגד היצר הרע. "בראתי יצר הרע - בראתי לו תורה תבלין" (קדושין ל ע"ב).

היצר הרע יודע זאת היטב, ולכן כל מלחמתו, מגמתו ועסקו הם לבטל את לומדי התורה. אם נתאמץ לעסק בתורה ולהגות בה יומם ולילה - נצליח להביס את היצר הרע.

"אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש. אם אבן הוא נמוח, אם ברזל הוא מתפוצץ" (סוכה נב ע"ב). הנשק שלנו הוא התורה, באמצעות לימוד התורה נצחוננו בקרב מובטח, וליצר הרע אין אלא להכנע ולהרים ידים.

לכן התורה פותחת במלה "בראשית" - בשביל התורה וישראל שנקראו ראשית, ללמדך שאם ילמדו ישראל את התורה הקדושה יצליחו בכל מעשי ידיהם וינצחו את אויביהם.

(מתוך הספר 'משכני' בראשית)

הצטרפו גם אתם
וקבלו ישירות
למייל שלכם
את מגזין אחינו
לחינוך ותורה
'בית היין'

לחצו כאן

או שלחו מייל לכתובת
dirshu@dirshu.co.il

Dirshu
דרשו ד' ועזרו
קר שלמות לחינוך
ועזרו לימוד המורה

המבצע חוזר לתחילת זמן חורף

המבצע הגדול של
'דרשו' ו'אחינו' חוזר
לתקופה קצרה.
תורמים לפעילות
הקירוב של ארגון
'אחינו' וזוכים
במתנות מ'דרשו'.
זכייה מיידית של
הספרים שכבשו
את העולם היהודי.

תרום 28 ש"ח להדפיס
למשך 16 חודשים
קר כל החודשה 448 ש"ח

וקבל מיידית

- סט 'משנה ברורה'
- סט 'לקראת שבת'
- סט 'דרש דוד'
- חמושה חומשי תורה
- ספר המפתח על משנ"ב

* סט 'משנה ברורה' - 6 כרכים,
* סט 'לקראת שבת' - 5 כרכים,
* סט 'דרש דוד' - על מסכת אבות,
* ספר המפתח על המשנ"ב

תרום 24 ש"ח להדפיס
למשך 16 חודשים
קר כל החודשה 384 ש"ח

וקבל מיידית

- סט 'משנה ברורה'
- סט 'לקראת שבת'
- ספר 'דרש דוד'
- ספר המפתח על המשנ"ב

* סט 'משנה ברורה' - 6 כרכים,
* סט 'לקראת שבת' - 5 כרכים,
* ספר המפתח על המשנ"ב

תרום 23 ש"ח להדפיס
למשך 12 חודשים
קר כל החודשה 276 ש"ח

וקבל מיידית

- סט 'משנה ברורה'
- של 'דרשו'
- ספר המפתח על המשנ"ב

* סט 'משנה ברורה' - 6 כרכים,
* ספר המפתח על המשנ"ב

תרום 20 ש"ח להדפיס
למשך 10 חודשים
קר כל החודשה 200 ש"ח

וקבל מיידית

- סט 'לקראת שבת'
- ספר המפתח על המשנ"ב

* לקראת שבת סט המסרים שנקרא
בשקפה בכל היום היום, 5 כרכים
עם אלפי ספרים ממוקדמות
השבע מלקטים מהמסור של
עלוי לקראת שבת של 'דרשו'
וע ספר המפתח על המשנ"ב

תרום 20 ש"ח להדפיס
למשך 6 חודשים
קר כל החודשה 120 ש"ח

וקבל מיידית

- חמושה חומשי תורה
- סט 'דרש דוד'
- על התורה
- ספר המפתח על המשנ"ב

* חמושה חומשי תורה בדרך ארז
* סט 3 כרכים 'דרש דוד' על התורה
* ספר המפתח על המשנ"ב

המבצע לזמן מוגבל 02-5609000